

Αδριανός
 Γένος βασιλ. Λαμιστοαίδος
 Τρεῖς ἀνέδοτοι μέγιστα ἐπὶ Αδριανούδεσσιν

Α

"Δρακίνα"
 Εδιδνεῖς

Τα κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν αἰώνων οὐκ
 κατὰ τὴν εὐχὴν ἐρεσίας, εὐσεβεῖς
 καὶ Αδριανούδεσσιν καὶ Αἰγύπτῳ
 Εδιδνεῖς, Εδιδνεῖς

Δρακίνα
 Κέντρο
 1928

Τεῦχος
 5' γ' 2'

Ἐν τῷ μίῳ τῆς ἐπιτομῆς Δρακίνας γ' ὑπάρ-
 χον συνέθετον τῶν ἐπὶ τῶν μεγίστων αὐτῶν εὐ-
 βασιλῶν Μαρίνου, Αρδίας καὶ τοῦ ἑνὸς ὑπὲρ
 αὐτῶν μεγίστων ἡδὲ εὐσεβεῖς ἐρεσίας γ'
 ἐρεσίας τῶν κατὰ τὴν εὐχὴν τῶν αὐτῶν ἡδὲ
 ὑποθέσιν ἀνάγει εἰς τὸν μεγιστότερον τῶν τοῦ
 εὐσεβεῖς τῶν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν
 καὶ ἐρεσίας, ὅς τις μεγίστων κατὰ τὴν εὐχὴν αὐ-
 τῶν ἀμεγίστων ἐπὶ τῶν δια τῶν βόλων τῶν ἐπὶ
 αὐτῶν μεγίστων ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν
 ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν καὶ εἰς τοῦτο τοῦ ἐπὶ τῶν

Θράκης· κατὰ συμβουλήν δὲ τῶν μάντεων λουσθεῖς εἰς τὰ ῥῥατα τῶν τριῶν ποταμῶν, ἀπηλλάγη τῆς κατατρύχουσης αὐτὸν νόσου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἔκτισεν αὐτόθι καὶ πόλιν τινά, ἣν ἀπὸ τοῦ ἰδίου ὀνόματος Ὀρέστειαν ἢ Ὀρεστιάδα προσηγόρευσεν.

Ἡ παράδοσις αὕτη διετηρήθη σεβαστὴ καὶ ζωηρά καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσὸν αἰῶνα, πάντες, δ' ὥς εἰπεῖν, οἱ τῶν χρόνων τούτων Ἕλληνες τε καὶ Ῥωμαῖοι ἱστορικοὶ θεωροῦσι ταύτην ἀναμφισβήτητον¹⁾, πολλάκις δὲ πρὸς ἔνδειξιν πολυμαθείας προτιμῶσι τὸ ὄνομα Ὀρεστίας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν νεωτέρων σοφῶν Raoul Bochette, Κεῖπερτ, Ἀλβέρτ Δοξμῶν, Droysen, Grosselin Delamarche, Γοτταμπέρτ καὶ ἄλλοι τὴν παράδοσιν ταύτην ἀκολουθοῦντες, ἀποκαλοῦσι τὴν πόλιν ταύτην Ὀρεστιάδα, εἰς τὸν Ὀρέστιν ἢ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Περθῶν τὴν κτίσιν τῆς πόλεως ταύτης ἀποδίδοντες²⁾. Ἄλλοι καὶ οὐκ ἥττονος σπουδαιότητος ἱσχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἀδριανούπολις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Οὐσκουδάμα.

Ἀλλ' ἐνῶ τὸ ὄνομα Ὀρεστίας εἶνε ἐλληνικώτατον, ἀνάγον τὴν ἀρχὴν εἰς ἓνα τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκῶν τῶν πολυχρόσων Μηκινῶν, τοῦναντίον τὸ ὄνομα Οὐσκουδάμα εἶνε καθαρῶς θρακικόν. Ἀλλὰ τί ἀρὰ γε ἐσήμαινε; Κατὰ τὸν κ. Μ. Παρανίκαν ἡ λέξις εἶνε συνθετος ἐκ τοῦ Οὐσκου καὶ δάμα. Τούτων τὸ δεύτερον συνθετικὸν σημαίνει οἶκον (παραβλ. τὸ Σανσχετ. damas, Ξενδix. dema, Ἑλληνιστὶ δόμος, Λατινιστὶ domus καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις χωρικοῖς dam). Ἐξ δὲ τὸ α' συνθετικὸν Οὐσκου εἰκάζει, ὅτι σώζονται ἵχνη τοῦ ὀνόματος Ὀρέστου. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὁμῶς καὶ τὸ τοῦ Οὐσκου εἶνε καθαρῶς θρακικόν, καθὰ καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐν τῇ κάτω Μοισίᾳ (νῦν Βουλγαρία) Οὐσκου (νῦν Ἰσζερ) ποταμοῦ, ὅπου βεβαίως ὁ Ὀρέστης δὲν φαίνεται μεταβάς.

Ὅπως δὴποτε τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι πολλοὺς αἰῶνας πρὸ Χ'. ἐν ἣ σήμερον κεῖται θέσσι ἡ Ἀδριανούπολις ἔχειτο μικρὰ πόλις, ἥς ἐλάχιστα μὲν σώζονται μνημεῖα, οὐδὲν δέ, ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, νόμισμα. Αὕτη δὲ ἔφερε τὸ διώνυμον, καλουμένη ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων Ὀρεστίας, ὑπὸ δὲ τῶν ἐγχωρίων Οὐσκουδάμα, ὅπερ καὶ μέχρι σήμερον συμβαίνει (π. γ. ἡ Κωνσταντινούπολις φέρει πόσα ὀνόματα).

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 127 μ. Χ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης Αἴλιος Πόπ-

¹⁾ Οἱ μετὰ Θεοφάνη σελ. 387. Α. Διάκωνος σ. 130. Ζωναρᾶς σ. 254. Μαλαλᾶς 280. Ἰω. Τζέτζης, VIII, 954. Κ. Πορφύρογέννητος. Εὐφραΐμιος, Ἄννα Κομνηνή, Νικ. Γρηγοράς, Καντακουζηνός, Ν. Χωνιάτης, Χαλκοκονδύλης.

²⁾ Histoire critique de l' établissement des colonies Grecques Τόμ. 11. σελ. 450—453.

λιος Ἀδριανὸς περιηγούμενος τὸ κράτος ἐκ βάθρων ἀνέκτισεν αὐτὴν καὶ εἰς κάλλος καὶ μέγεθος προήγαγε καὶ διὰ τοῦ ἰδίου Αὐτοκρ. ὀνόματος ἐτίμησεν Ἀδριανούπολιν αὐτὴν καὶ Αἰλίαν ἐπονομάσας· διότι καὶ οὗτος ἐξ ἀνιάτου πάσχων ἀσθενείας, λουσθεὶς εἰς τὰ ὕδατα τοῦ παρ' αὐτὴν ποταμοῦ ἔτυχε σωτηρίας.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι κύριοι γενόμενοι τῆς πόλεως ταύτης διετήρησαν τὸ Αὐτοκρ. ὄνομα· διότι ἐν τῷ ὀνόματι *edirne* διαβλέπει τις εὐχερῶς τὸ τοῦ μεγάλوفرνονος κτίστον καὶ οἰκιστοῦ ὄνομα· μόνον δὲ οἱ Βούλγαροι ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ συναυλίᾳ, παραφωνίαν ποιούμενοι, ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν ὅλως ἀθαιρέτως *Odryn*!

B'

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α'

Πρώτος ἐξελληνισμὸς τῶν κατοίκων.—Επιγραφαί.—Ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα τῶν χρόνων ἐκείνων.—Υποταγή εἰς τοὺς Ῥωμαίους.—Ἐπιδρασίς αὐτῶν.

Ἡ ἱστορία τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀπόλλυται ἐν τῷ σκότει τῶν αἰώνων, συμφύεται δὲ μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν Ὀδρουσῶν, τῆς ἐπιφανεστάτης θοακικῆς φυλῆς, ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς ὁποίας ἔκειτο. Δὲν ἐλλείπουσιν ὅμως καὶ ἀμυδραὶ τιναὶ ἀκτῖνες φωτός, ἐξ ὧν ὀδηγούμενοι, θέλομεν πειραθῇ καὶ διεισδύσωμεν εἰς τὸν λαβύρινθον τῆς ἱστορίας αὐτῆς κατὰ τοὺς ἀπρόσχωμένους ἐκείνους χρόνους.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐκ πολλῶν τεκμηρίων φαίνεται, ὅτι πρῶτως εἰσέχθη εἰς αὐτὴν ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ἔνεκα τῆς ἀδιαλείπτου ἐπικοινωνίας αὐτῆς μετὰ τῆς Αἴνου καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλληνίδων ἀποικιῶν, τῶν ἀπὸ ἡ' π. Χ. αἰῶνος ἀπωκισθεισῶν ἐν τε τῇ Ν. καὶ Α. Θράκῃ. Κατὰ δὲ τὸν ε' καὶ 6^{ον} αἰῶνα, ὅτε συμπίπτει ἡ ἀκμὴ τῆς Ἑλλάδος, οἱ βασιλεῖς τῶν Ὀδρουσῶν εἰς ἀδιαλείπτους ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων εὐρισκόμενοι καὶ κηδεστείας συνάπτοντες, καὶ ὅτε μὲν συμμαχοῦντες μετ' αὐτῶν κατὰ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα, ὅτε δὲ μαχόμενοι κατ' αὐτῶν, δὲν ἔπαυσαν ὅμως διατηροῦντες ζωηρὰν τὴν μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἰδίᾳ συγγένειαν¹⁾, καὶ οὕτως ὑφιστάμενοι τὴν ἀκαταμάχητον ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ Ὀρεστιάδι ἢ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ διάδοσις εἶνε ἀναμφισβήτητος· καὶ ἀπόδειξις αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ συντρίμματα τῶν ἀγαλμάτων καὶ ἀναγλύφων καὶ ἄλλων εὐρημάτων

¹⁾ Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. Ζ. β' 31).

τέχνης, ἅτινα πάντα εἶνε Ἑλληνικά. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ἡ μὲν ἀρχαιοτέρα σώζεται ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐνὸς τῶν κιόνων τοῦ ὀπισθεν τοῦ τεμένους Uts-Serifli πτωχοκομείου ἔχουσα ὧδε: ΑΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ ΤΗΣ ΑΡΟΛΛΟΔΩΡΟ. Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων εἰκάζομεν, ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ αἵωνος π. Χ.

Ἡ δὲ δευτέρα σωζομένη ἐν τῷ Ζαπτεῖῳ παρθεναγωγείῳ ἔχει ὧδε: ΕΡΡΥΙΕΛΜΙΣ ΣΕΥΘΟΥ ΠΡΙΑΝΕΥΣ. Ὁ Ἐβρύζελμις δὲ οὗτος ἦτο ἡγεμὼν τῶν Ὀδρυσῶν ἐπὶ Μιστυχίδου ἄρχοντος ἀκμάσας 386—385 π. Χ. καὶ συνομολογήσας συμμαχίαν καὶ φιλίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Σώζονται δὲ τούτου πολλὰ νομίσματα δι' Ἑλληνικῶν μὲν γραμμάτων κεκαραγμένα, δι' Ἑλληνικῶν δὲ συμβόλων καὶ παραστάσεων κεκοσμημένα.

Ὅσοι δὲ πλησιάζομεν εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, τοσοῦτον αἱ ἀποδείξεις εἶνε πλείοτε καὶ ἀναμφισβήτητοι. Διότι φαίνεται, ὅτι ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῆς Θράκης ὑπὸ τοῦ μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὁ ἀπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἀρξάμενος ἐξελληνισμὸς τῆς χώρας, ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν πριγκίπων ἤρξατο νὰ ἐξαπλοῦται καὶ τὰς τάξεις τοῦ λαοῦ· διότι οἱ νέοι λαμβάνοντες ὄψρος εἰς τοὺς κατὰ τῶν Περσῶν καὶ κατ' ἀλλήλων ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων γλώσσαν ἐκμανθάνοντες, τὰ Ἑλληνικά δὲ ἤθη καὶ ἔθιμα ἀποδεχόμενοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν πλήρεις δόξης καὶ φρονήματος, ἐγίνοντο φορεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτῶν.

Ἡ δὲ τρίτη ἐπιγραφή εἰς τὸν Ἀσκληπιῶν καὶ Ὑγείαν ἀναφερομένη, ἦτο ἐντετοιχισμένη ἐν τῇ γειφυρᾷ Μιχαήλ κεκρωτοῦ, δυστυχῶς ὅμως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους κατεστράφη ὑπὸ βεβήλου χειρὸς εἶχε δὲ ὧδε ¹⁾.

Ἡ δὲ τετάρτη εἰς τοὺς πρώτους καὶ αὐτὴ χρόνους τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτήσεως τῆς Θράκης ἀναγομένη εἶνε ἐγκεκαλυμμένη ἐν τινὶ ἀναγλύφῳ τοῦ ἥρωος τῆς Θράκης ἔχει δὲ ὧδε: ΗΡΩΙ ΕΠΙΚΟΩ ΕΝΤΥΧΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ. Ἐν αὐτῇ βλέπομεν, ὅτι τό τε ἀνάθημα καὶ ἡ ἐπιγραφή εἶνε ἐκτεθειμένα κατὰ τὸν τέλειον Ἀττικὸν τύπον, τὸ δὲ ὄνομα Εὐτυχῆς εἶνε καθαρῶς Ἑλληνικόν.

Πλὴν ὅμως τῆς γλώσσης εἶχε γενικευθῇ ἐνταῦθα καὶ ἡ λατρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου, καθὰ ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως μανθάνομεν, ὥς καὶ ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων συντριμμάτων τῶν ἀγαλμάτων καὶ ἀναγλύφων.

Ἀφ' οὗτον ὅμως ἦλθον εἰς συνάφειαν μετὰ Ῥωμαίων, ἤρξατο νὰ ἀναφαίνηται καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκ τοῦ μακροῦ δ' αὐτῶν συγχρωτισμοῦ ἐπῆλθε κοσμά τι Ἑλληνορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

¹⁾ Ἐκ τοῦ ἰδιογράφου λείπει ἡ ἐπιγραφή, σωζομένη ἴσως εἰς ἄλλα του ἰδιογράφου τετράδια πλήρη ἐπιγραφῶν.

Οὕτω πολλαὶ λέξεις τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἔγιναν ἀναφαίρετον κτῆμα τῆς Ἑλληνικῆς. Τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Λατινικῆς. Εἰσῆχθησαν πολλαὶ λέξεις ἐκ τε τῆς στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς, πολλὰ οἰκοδομήματα ἀποβάλλουσι τὸν ἀρχαῖον ὄρθον καὶ κτίζονται κατὰ τὰ ἐν Ἰταλίᾳ πρότυπα, ὥς τὰ ὑδραγωγεῖα, οἱ λουτροῦνες κλπ. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ ἥμισυ ἢ καθ' ὁλοκληρίαν λαμβάνονται ἐκ τῆς Λατινικῆς. Ἀλλ' ἡ γλῶσσα αἱ ἐπιγραφαί, τὰ νομίσματα, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα διέμειναν ἀχραιφνῶς Ἑλληνικά, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ λίθοι, οἱ ἰδρυμένοι, ὅπως δεικνύουσι τοῖς ὁδοιπόροις τὰς ἀποστάσεις ἦσαν ἑλληνιστὶ γεγραμμένοι· τοῦθ' ὅπερ ἀποβαίνει ἀνεξήγητον, ἐὰν οἱ κάτοικοι δὲν εἶχον ὡς μητρικὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν· διότι ἄλλως ἢ αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ θὰ ἦσαν περιτταί, ὥς ἄγνωστοι εἰς τοὺς ὁδοιπόρους, ἢ ἔπρεπε νὰ γράφωνται εἰς τὴν ἐπίσημον τοῦ κράτους γλῶσσαν, τὴν Λατινικὴν.

Ἀλλ' εἰς τὸν ἐξελληνισμόν τῆς χώρας συνετέλεσαν καὶ μάλιστα καὶ ἡ ταχεία ἐν αὐτῇ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥς καὶ ἡ εἰς τὸ Βυζάντιον μετὰθεσις τῆς ἑδρας τῆς Αυτοκρατορίας.

Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα χρόνους δὲν ἦτο ὅλως ἄσημος· διότι ὅτε τῷ 72 π. Χ. ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Λούκουλλος ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν τὰς ὑποφρέας τοῦ Αἰμοῦ οἰκούντων Βέσσων ἀναφέρεται, ὅτι ἐκυρίευσεν πολλὰς Θρακικὰς καὶ Ἑλληνικὰς πόλεις, ὧν ἐπισημότεραι ἦσαν τρεῖς ἢ Φιλιπποῦπολις, ἢ Οὐσκούδαμα καὶ ἢ Καβύλη (Υάμπολις), πιθανὸν μάλιστα ἢ Οὐσκούδαμα γὰρ ἦτο καὶ μία τῶν πρωτευουσῶν τῶν Ὀδρουσῶν μετὰ τῆς Βιζύης καὶ Κιρρελῶν.

Οὕτω λοιπὸν οἱ Ῥωμαῖοι ὑποτάξαντες τὴν Θράκην περὶ τὸ 46 μ. Χ. εὗρον αὐτὴν καθ' ὁλοκληρίαν ἐξελληνισμένην, καὶ οὗτος ὁ λόγος, δι' ὃν παρεχώρησαν εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς πόλεις αὐτονομίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν ἰδιαιτέρα νομίσματα, δι' Ἑλληνικῶν δὲ χαρακτῆρων καὶ συμβόλων σεσημασμένων.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'

*Ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς πόλεως ὑπὸ αὐτοκρ. Ἀδριανοῦ
μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως αὐτῆς (1127 - 1361 μ. Χ.).*

Ὁ Ἀδριανός, ὥς εἵπομεν, κτίσας τὴν πόλιν καὶ εἰς κάλλος καὶ μέγεθος αὐξήσας, διὰ πολλῶν προνομίων ἐπροίκισε καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νομίσματα ἐχώρισεν· ὅπως δὲ ἐξασφάλισεν τὴν εὐδαιμονίαν τῆς νέας πόλεως συμπεριέλαβε καὶ αὐτὴν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν Αυτοκρατορικὴν ἐπαρχίαν τῆς Βιθυνίας. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν δὲ τῆς πόλεως νομισμάτων, ἀπάντων Ἑλληνικῶν, μανθάνομεν τὰ ὀνόματα τῶν ἐξῆς ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν αὐτῆς Κοιμόδου, Ἰουλίου Κίξερου, Σαναΐδου, Τ.

Ποντίου, Σαβείνου, Καβαλλίκου Μαξιμου, Ἰουλίου Κλέτου, Ἰουλίου Κάστον, Μαρκιανοῦ, Σ. Σεμήρου καὶ Τατιανοῦ. Ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς μανθάνομεν ἐπίσης, ὅτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐλατρεῦντο πλὴν τῶν θεῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου καὶ οἱ Αἰγύπτιοι θεοὶ Ἴσις καὶ Ὅσιρις καὶ Σέραπις καὶ ἰδιαιτέρα τις θεότης, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ *ἥρωος*, οὗ ἀνάγλυφα εὑρίσκονται εἰς πλεῖστα μέρη τῇ Θράκης σχεδὸν ὁμοιόμορφα, ἀλλὰ τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον εἶνε τεθησαυρισμένον ἐν τῷ Αὐτοκρ. Μουσείῳ, ἔνθα ὁ ἥρωος παρίσταται ἔφιππος φρονεῦν δράκοντα πρὸς ἀπελευθέρωσιν μιᾶς κόρης, ἧς οἱ συγγενεῖς ἴσως δὲ καὶ ὁ μνηστήρ ἀκολουθοῦσιν ὥπλισμένοι· κάτωθι δὲ τοῦ ἵππου κύων ῥωμαλέος μάχεται πρὸς φριξαύχενα κάρπον.

Τῷ 312 Μαξιμῖνος ὁ τῆς Ἀνατολῆς ἄρχων φιλόδοξος ὢν καὶ θέλων νὰ καταβάλλῃ τοὺς συνάρχοντας Κωνσταντῖνον καὶ Λικίνιον ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Λικινίου πρῶτον. Διελθὼν λοιπὸν τὰ Βόσπορον κυριεύει τὸ Βυζάντιον, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Λικινίου. Οὗτος μετὰ τῶν γενναίων στρατιωτῶν του καταφθάνει ἐγκαίρως καὶ καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐντεῦθεν δὲ ὁρμώμενος κατεσύντριψε τὰς δυνάμεις τοῦ Μαξιμίνου οὐ μακρὰν τῆς πόλεως καὶ ἐν τῇ θέσει *Campio Martinensis*, μεταξὺ Χανσᾶς καὶ Βαβᾶ - Ἐσχί, αὐτὸν δὲ καταδιώξας βλέπει θνήσκοντα ἐνώπιόν του ἐκ παραφροσύνης—περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ τέκνα καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ὥς καὶ οἱ κυριώτεροι τῶν ὁπαδῶν τοῦ Μαξιμίνου ἀπέτισαν διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν τὸ ἔγκλημα τοῦ φιλοδόξου ἀνδρός. Ὁ δὲ Λικίνιος ἐγένετο κύριος καὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Διπλασιάσας δὲ τὰς δυνάμεις, ἤρξατο νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν μονοκρατορίαν. Συλλέξας λοιπὸν 150.000 ἵππεις καὶ 300 πολεμικὰ πλοῖα προῦκάλει τὸν Κωνσταντῖνον· αὐτὸς δὲ ὀδηγῶν 120 χιλ. πεζοὺς καὶ 10 χιλ. ἵππεις, Χριστιανοὺς πάντας, τὸν δὲ στόλον αὐτοῦ ἐκ 200 συγκείμενον πλοίων παραδοὺς εἰς τὸν γενναῖον αὐτοῦ υἱὸν Κρίσπον κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ 3 Ἰουλίου 323 συνεκροτήθη, ἐν ἣ πρὸ 10 ἐτῶν ὁ Λικίνιος ἐνίκησε τὸν Μαξιμῖνον θέσει, μάχῃ κρατερᾷ, εἰς ἣν ἐνικήθη κατὰ κράτος ὁ Λικίνιος, ἐθριαμβένσε δὲ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Χριστιανισμός. Εἰς διαιώνισιν δὲ τῆς λαμπρᾶς ταύτης νίκης, ἥτις ἀνέδειξεν αὐτὸν μονοκράτορα ὁ Κωνσταντῖνος ἔκτισε μίαν πόλιν, ἣν ὁμώνυμον τῇ Νίκῃ προσηγόρευσε—σήμερον δὲ αὕτη καλεῖται Κουλέλί.

Γ'

Ἡ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Γότθων μάχη παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Οἱ Γότθοι ἐκ τῶν βορείων μερῶν τῆς Εὐρώπης ὁρμώμενοι, κατέλαβον τὰ μέρη τῆς δυτικῆς Ῥωσσίας· ἐκδιωχθέντες δ' ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Οὔν-

νων, διέβησαν τὸν Δούναβιν κατὰ μυριάδας, τοῦ Αὐτοκρ. τοῦ Βυζαντίου Οὐάλεντος ἐπιτρέψαντος τοῦτο· παρὰ δὲ τὰ συντεθειμένα μετενεγκόντες καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν, ἐξέλεξαν ἀρχηγὸν τὸν γενναῖον Φριδιγέρην, καὶ ἐσχύθησαν ὡς χεῖμαρος καταστρεπτικὸς εἰς τὴν Θράκην. Ὁ γενναῖος Αὐτοκρ. Οὐάλης ἔσπευσεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῇ πεδιάδι Χαδίμ - ἀγὰ συνεκροτήθη μάχη κρατερά τῇ 9 Αὐγούστου 378, καθ' ἣν τὰ Αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα ἐνίκηθησαν κατὰ κράτος, ὁ δὲ Οὐάλης προκινδυνεύων ἐπληρώθη ἀποσυρθεὶς δὲ εἰς τινὰ καλύβην ἐγένετο πυρὸς παρὰ πάλωμα ὑπὸ τῶν Γότθων οἵτινες συναθροίσαντες φρίγαν ἐκτετόλμησαν τὴν καλύβην. Πολλὰ πόλεις τῆς Θράκης ἐκρυεύθησαν καὶ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα· ἡ Ἀδριανούπολις ὅμως ἀπέφυγε τὸ δούλιον ἡμῶν, χάρις εἰς τὴν ἐρμυνότητά τῶν τειχῶν καὶ τὴν γενναιοφυχίαν τῶν προμάχων.

Ἀκολουθῶς δὲ ὁ διαδεχθεὶς τὸν δυστυχῆ Οὐάλεντα Θεοδοσιος ὁ μέγας, κατορθώσας μετὰ ἐπταετῆς ἀγῶνας νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῶν ἀτιθάσων τούτων πολεμίων τὸ μὲν δι' ὅπλων καὶ τῆς βίας, τὸ δὲ διὰ παραχωρήσεων καὶ ὑποσχέσεων, διήρесе τὸ κράτος εἰς ἐπαρχίας, ἐκάστης τῶν ὁποίων προϊστάτο εἰς ἐπαρχος ἢ κόμης καλούμενος. Ὅστις ἦτο ὁ στρατιωτικὸς καὶ ὁ πολιτικὸς ἅμα διοικητής. Οὕτω δὲ τῆς διοικήσεως Θράκης διαιρεθείσης εἰς 6 ἐπαρχίας, τῆς Εὐδοπίης, Αἰμιμόντου, Ροδόπης, ἰδίως Θράκης, κάτω Μοισίας καὶ Σκυθίας, ἡ Ἀδριανούπολις ἐκηρύχθη πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας Αἰμιμόντου, ἥτις ὀνομαζομένη πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ ὄρους Αἴμου (ἔξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα), πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τοῦ διὰ τοῦ Βαβά - Ἐσκι διερχομένου Μπουγρὺκ ποταμοῦ, περιελάμβανε πολλὰς κωμοπόλεις καὶ πόλεις, ὧν αἱ σημαντικώτεραι ἦσαν πλὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως αἱ ἐξῆς: Μεσημβρία, Ἀγχίαλος, Ἀπολλωνία (Σωζόπολις), Αὔλειον Τεῖχος, (Ἀγαθούπολις) Λεβελτός, Πλωτινούπολις, Μικρὰ Νίκαια καὶ Τζωίδης.

Τῷ 395 ἀπρόθανόντος τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς καὶ τῆς ἀρχῆς περιελθοῦσης εἰς τὰς ἀσθενεῖς χεῖρας τοῦ νεαροῦ Ἀρκαδίου καὶ τοῦ ῥαδιούργου πρωθυπουργοῦ αὐτοῦ Ρουφίνου, Ἀλλάριχος εἰς τῶν ἐπὶ γένει καὶ πλούτῳ κομῶντων ἡγεμόνων τῶν ἐντὸς τοῦ κράτους ἐγκαταστάντων Οὐσηγόθων, στασιάσας κατὰ τῆς διεφθαρμένης αὐλῆς, διῆλθε διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὸ κράτος, ἐνσπείρων πανταχοῦ τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν καταστροφὴν. Ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης ἔπαθε μὲν τὰ πάνδεινα ἡ ὑπαιθρος χώρα, ἀλλ' ἡ Ἀδριανούπολις διέφυγε καὶ αὕτις τὸν ὄλεθρον χάρις εἰς τὴν ἐρμυνότητα τῶν ἡρώϊκων αὐτῆς τειχῶν καὶ τὴν γενναιότητα τῶν κατοίκων.

Τῷ 443 νέα βαρβάρων ἐπιδρομὴ ὡς λαίλαψ καὶ τυφὼν ἐνσκήπτουσα ἀνὰ τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου, συνεπάγεται πανταχοῦ τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν καταστροφὴν. Ἀτίλλας δηλ. ὁ διαβόητος τῶν Οὐννων ἡγεμὼν, ὁ διὰ

τὴν ὁμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν μάλιστα θεοῦ ἐπονομασθεῖς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Θράκην ὑπὸ ἀπειραρίθμων σιφῶν Οὐνῶν, Γερμανῶν, Σλαύων καὶ ἐτέρων βαρβάρων λαῶν παρακολουθούμενος. Ἡ πορεία αὐτοῦ εἶνε αἱματηρὰ καὶ ὀλεθρία, μετὰ φρίκης δ' οἱ τῶν χρόνων ἐκείνων χρονογράφοι μνημονεύουσιν αὐτῆς. Πόλεις καὶ κῶμαι ἀκμάζουσιν πίπτουσιν εἰς χεῖρας τοῦ ἀγρίου ἐπιδρομέως, ὅστις οὐδενὸς φείδεται, ἀλλὰ θυσιάζει τὰ πάντα εἰς τὰ αἰμοδιψῇ καὶ κοχλιάζοντα αὐτοῦ πάθη καὶ εἰς τὴν ἀτέρμονα πλεονεξίαν τῶν ὀπαδῶν του. Τότε πίπτει τὸ Βιμινάκιον, ἡ Μάργος,¹⁾ τὸ Σίριμον, ἡ Ναϊσός, ἡ Ῥατιάειρα, ἡ Σαρδικὴ (Σόφρια) ὀχυραὶ πόλεις. Τότε πίπτει ἡ Φιλίππουπολις, ἡ Κωνσταντία, ἡ Ἀρκαδοῦπολις (Λουλὲ - Βουργάς), ἡ Δριζυπάρα (Καρισιτιράν), τὸ Σύρουλλον (Τσιόρλον), Σηλίθρια, ὁ Ἀθύρας καὶ πλῆθος ἐτέρων. Μόνη ἡ Ἀδριανούπολις καὶ ἡ Ἡράκλεια διέφυγον αὐτῆς τὴν καταστροφὴν τοῦτο μὲν, διὰ τὴν ἐρμινότητα τῶν τειχῶν, τοῦτο δὲ καὶ διότι οἱ βάρβαροι οὗτοι, οἵτινες βραδύτερον ἐξεπόρθησαν καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, ἐπὶ τοῦ παρόντος οὔτε τὸν καιρὸν, ἀλλ' οὔτε τὰ μέσα εἶχον πρὸς ἐκπόρθησιν τῶν ὀχυροτάτων τούτων πόλεων.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ οἱ Ἄνται, φυλὴ Σλαυϊκῇ, διαβάντες τὸν Δούναβιν μετὰ μεγάλου στρατοῦ, εἰσέβαλον εἰς τὸ Βυζαντιακὸν κράτος, συνεπαγόμενοι πανταχοῦ τὴν δῆωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τῷ 528. Ἀποσταλεῖς δὲ κατ' αὐτῶν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὁ γενναῖος Γερμανός, ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος καὶ σχεδὸν τι ἅπαντας ἀπέκτεινε. Ἡ μάχη συνεκροίθη οὐ μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως¹⁾.

Τῷ 559 Ζαβερ - χάν, ὁ τῶν Κοτρηγούρων Οὐννῶν ἡγεμὼν, διαβάς ἐν μέσῳ βαρυτάτου χειμῶνος τὸν ἀποκρυσταλλωθέντα Δούναβιν μετὰ πολυαρίθμου ἐξ Οὐννῶν καὶ Σλαύων στρατιᾶς, ἐληλάτησε τὴν ἄνω καὶ κάτω Μοισίαν (Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν) καὶ ὑπερβάς τὸν ἀφύλακτον Αἰμόν ἐπεξέτεινε τὰς ὀλεθρίας αὐτοῦ ἐπιδρομὰς καὶ εἰς τὴν Θράκην. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀδριανούπολιν μάτην προσεπάθησε νὰ γίνῃ κύριος αὐτῆς, διότι ἡ μὲν πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα φρουρά, ἀπέκρουσε τὰς περὶ παραδόσεως προτάσεις, ὁ δὲ Ζαβερ - χάν ἐστερεῖτο πολιορκητικῶν μηχανῶν, ὅπως ἀποπειραθῇ νὰ πολιορκήσῃ αὐτήν. Οὕτω δὲ ἀποτυχὼν, διαιρεῖ τριχῇ τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ τὰς μὲν δύο μοῖρας ἔπεμψε πρὸς λεηλασίαν εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον καὶ τὴν δυτικὴν Θράκην, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς τρίτης, ἐξ 7.000 ἱππέων ἀποτελουμένης, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν πρωτεύουσαν, καταστρέφων πᾶν τὸ προστυχόν. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ καταλαβοῦσα τοὺς πάντας κατάπληξις καὶ τηλικούτος ὁ φόβος, ὥστε ὁ Ζαβερ - χάν διέβη τὸ τοῦ Ἀναστασίου τείχος, δι' οὗ προεφνιάσσετο

¹⁾ Προκόπιος περὶ τοῦ Γότθ. πολέμ. β' 453.

ἡ πρωτεύουσα, ἀνενόκλητος καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιδράσεως προήλασε μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ γηραιὸς ἥρως Βελισσάριος κατώρθωσε νὰ σώσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Ζαῆρ - χάν μέχρι τῆς Ἀρκαδιουπόλεως (Λουλέ Βουργάζ), ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς κατέπεισε τὸν ἀγέρωχον ἐπιδρομέα νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὰ ἴδια λαβὼν ἄφθονα λύτρα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀπειραρχίμων αἰχμαλώτων, οὓς πανταχόθεν εἶχε συλλαβεῖ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΛΑΜΠΟΥΣ

Πεντήκοντα περίπου χιλιόμετρα νοτιοδυτικὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ τινος τῶν πολυσχιδῶν βραχιόνων τῆς πολυχειρῶδους Ῥοδόπης εἶνε ἐκτισμένη ἡ ἐνοριακὴ μονὴ τῆς Λαμπούς, ἐπ' ὀνόματι τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων τιμωμένη. Δάση ἀπέραντα ἐκ τανυφύλλων μάλιστα δρυῶν καὶ ἄλλων ὑψικαρήνων δένδρων περιβάλλουσιν αὐτήν, κοιλάδες δὲ εὐσκιόφυλλοι, νομαὶ παχείαι καὶ ἀγροὶ εὐφορώτατοι εὐρίσκονται ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῇ, ὑπὲρ τὰς 40,000 στρεμμάτων ἐκτίσιν ἔχουσα. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς δέ, ἐφ' ἧς εἶνε ἐκτισμένη ἡ μονή, καὶ εἰς ἣν μετὰ πολὺν ὄρον καὶ ἐργώδη ὁδοιπορίαν ἀφικνεῖται ὁ εὐλαβὴς προσκυνητὴς κατοπτρεῖ τὰς ἐπιλοίπους τοῦ εὐρυστέρου ὄρους κορυφάς, αἵτινες ὡς δασοσκεπεῖς κῶνοι ἢ ὡς φυσικαὶ πειραμίδες ἀνυψούμεναι, ἀποτελοῦσι θέαμα μεγαλοπρεπέστατον καὶ γραφικώτατον. Εἰς τοῦτο δὲ συντελοῦσιν οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ ποικιλία καὶ δαψύλεια τῆς βλαστήσεως, πανταχοῦ ὀργώσης καὶ τὰ πάντα καλυπτούσης, ὡς καὶ ὁ ἔξ ἀποκρημνῶν βράχων κατερχόμενος παραπότημος τοῦ Ἑβρου Ἄρξος ποταμὸς ἢ Ἄρτα, ὅστις τὰς ὑψοφείας τῶν βράχων ἀρδεύων καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ στενούμενος εἶνε βαθύτατος καὶ ὀρμητικώτατος ἐν καιρῷ πλημμύρας, καὶ ἀποτελεῖ καταρράκτας, ὧν ὁ κρότος ἐν καιρῷ μάλιστα νυκτὸς ἔξικνεῖται εἰς μεγάλας ἀποστάσεις ὡς μνηθμὸς ἀγρίων θηρίων.

Τὸ κλίμα ἐνταῦθα εἶνε εὐκραέστατον καὶ ὑγιεινότατον. Καὶ ἀληθὺς προφυλασσομένη ἡ μονὴ ἀπὸ τῆς δριμύτητος τοῦ κρνεροῦ Βορρᾶ καὶ μόνον εἰς τὰς ἡπίας ῥιπὰς τοῦ νότου καὶ Ζεφύρου ἐκτεθειμένη, πάσης δὲ ὑγρασίας στερουμένη ἔνεκα τῆς μὴ γειτνιάσεως πρὸς ὑγρὰ μέρη, τὸ μὲν θέρος ἔχει κατ' ἀνάγκην θερμότητα συγκεκρασμένην καὶ γλυκεῖαν, χειμῶνα δὲ ἡπιώτατον. Ἡ καταπίπτουσα ἐνταῦθα χιών μὴ δυναμένη νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολλὰς ὥρας τήκεται, καὶ ἀπορροφωμένη εἰς τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους τὰ μάλιστα συμβάλλεται. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὑπάρχουσί τινες, οἵτινες ἀποδίδουσι τοῦτο εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πολιούχων

καὶ προστατῶν τῆς μονῆς πανευφύμων Ἀποστόλων, εἴτε εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρός, ὅπερ ὑποθέτουσιν, ὅτι ἐνυπάρχει ἐν τῷ πυρῇ τοῦ βράχου, ὅπερ διὰ τοῦτο χαρακτηρίζουσιν ὡς ἡφαιστειῶδες.

Πλὴν δὲ τοῦ Ἀρξοῦ ποταμοῦ εἰς τὰ διανγῇ καὶ κρυσταλλώδη νάματα τοῦ ὁποίου σθύνονται τὴν δίψαν αὐτῶν τὰ τῆς μονῆς ζῶα, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς ἐνιαχοῦ καὶ πηγαὶ ψυχροῦ καὶ διανγοῦς ὕδατος, ἐξ οὗ σχηματίζονται καὶ χεῖμαρρος καὶ μικρὰ ὀνάκια. Ταῦτα ὅμως, ἀγιάσματα καλούμενα, εὐρίσκονται μακρὰν τῆς μονῆς, ἥτις ὑδρεύεται ἐκ δύο φρεάτων. Τούτων τὸ μὲν, ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς καὶ πρὸ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ εὐρισκόμενον ἔχει ὕδωρ ἄφθονον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πολὺ κατὰ ληλον εἰς πόσιν, ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῷ ἀναμίξεως πολλῶν ἀλάτων. Τὸ ἕτερον ὅμως πρὸ τῆς εἰσόδου καὶ ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς εὐρισκόμενον, ἔχει ὕδωρ λαμπρότατον, ὅπερ ὅμως δυστυχῶς εἶνε ὀλίγον καὶ κατὰ τὰς πανηγύρεις δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν προσκυνητῶν, οἵτινες τούτου ἔνεκα ἀναγκάζονται νὰ κάμωσι χρῆσιν τοῦ ὕδατος τοῦ ἑτέρου φρεάτος. Περὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ Ἀρξοῦ δὲν πρέπει νὰ γίνεται λόγος, διότι ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ εἶνε λίαν ἐργώδης καὶ ἐπικίνδυνος.

Περιβάλλεται δὲ ἡ μονὴ ὑπὸ τοίχου ἐκ τεμαχίων λευκοῦ μαρμάρου ὡς τὰ πολλὰ κατεσκευασμένου, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο διακεκριμένων μερῶν, ἐκ τοῦ προαυλίου καὶ ἐκ τῆς κυρίας μονῆς. Καὶ τὸ μὲν προαύλιον, ἀποτελοῦν μέγα τετράγωνον χρησιμεύει ἐν καιρῷ μὲν τῶν ἐργασιῶν ὡς μέγα αἰώνιον, ἐνθα ἄλυνονται πάντα τὰ σιτηρὰ τῆς μονῆς, ἐν καιρῷ δὲ τῆς πανηγύρεως ὡς ὀρχηστρὰ, ἐνθα οἱ νέοι καὶ αἱ νεάνιδες τῶν πέριξ χωρίων καὶ τῶν ἄλλοθεν προσερχομένων προσκυνητῶν ὀρχοῦνται τοὺς ἔθνικοὺς αὐτῶν χοροὺς πρὸς τὴν ἀηδὴ συνανλίαν ἀσκαύλου, βιολίου καὶ αὐλοῦ. Τοῦτο δὲ χρησιμεύει ὡς ἀγορὰ ἐνθα ἐκθέτουσι τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν καὶ οἱ πλανόδιοι ἐμποροὶ, οἱ πωληταὶ σακχαρωτῶν ἢ μελικράτων, χειροποιήτων ἀνθέων, ὀπωρικῶν κλπ. Ἐνταῦθα ἐπίσης στήνουσι τὰς παγίδας αὐτῶν καὶ οἱ ἀναπόφευκτοὶ ἐκ τῶν πανηγύρεων λυποδῦνται, ταχυνδακτυλονογοί, θαυματοποιοί, σχοινοβάται καὶ πάντες οἱ ἐκ τῆς εὐπιστίας τοῦ πλήθους ὠφελείας ἀρνούμενοι ἀγύρται. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἐνταῦθα καὶ σταῦλοι καὶ ἀχυρῶνες καὶ χορτοβολῶνες.

Παρὰ δὲ τὴν εἰς τὴν κυρίως μονὴν εἰσόδον, ἀριστερᾷ τῷ εἰσιόντι εἶνε ἐντετειχισμένη μαρμαρίνος πλάξ, ἔχουσα μῆκος μὲν 0,70, πλάτος δὲ 0,60 τοῦ μέτρου, καὶ ἐν αὐτῇ ἀνάγλυφον ἑλπιόμενον τέχνης τοῦ **Ἡρώος** τῆς Θράκης. Ἐν Θράκῃ δηλ. κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν **Ἡρώος** ἐλατρεύετο θεότης τις, ἥς ἀνάγλυφα ἀνευρέθησαν πάμπολλα ἐν διαφόροις σημείοις τῆς παλαιφάτου Θράκης, ἀπὸ τῆς Βιζύης καὶ τοῦ Ἐργίνης μέχρι τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ Βησσαπάρας. Μόνον

ἐν τῷ μικρῷ ἡμῶν ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ εἶνε τεθησαυρισμένα δύο τοιαῦτα, εἰς τὸ ἐν δ' αὐτῶν ὑπάρχει καὶ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: **Ἡρωῖ ἐπηκόῳ Εὐτυχῆς εὐχαριστήριον.** Ἐν τῷ προκειμένῳ ἀναγλύφῳ παρίσταται ὁ Ἡρώς ἔφιππος, ὡς συνήθως, φορῶν χλαμύδα ἐμπεπορημένην ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου καὶ ἀναπεπταμένην καὶ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ τοὺς χαλινούς τοῦ κροαίνοντος ἵππου, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ῥίπτει ἢ μᾶλλον ἔρριψε τὸ ἀκόντιον, ὅπως φρονεῦσθαι μέγαν ὄφιν περὶ δένδρου τινὸς περιειλιγμένον καὶ στρέφοντα τὴν κεφαλὴν ἀπειλητικὴν πρὸς αὐτόν. Κάτωθεν δὲ τοῦ ἥρωος κύων θηρευτικὸς διώκει κάπρον, ὅπισθεν δὲ ἴσταιται παῖς φέρων χιτωνίσκον μέχρη τῶν ἰσχύων ἐξικνούμενον καὶ ἀφίνοντα γυνὰ τὰ κάτω ἄκρα. Ἀνισχυρῶς εἶνε βεβλαμμένη ἡ ῥίς τοῦ ἥρωος καὶ ὁ δεξιὸς ἐμπρόσθιος ποὺς τοῦ ἵππου αὐτοῦ, δὲν φέρει δὲ οὐδεμίαν ἐπιγραφὴν. Μετηνέχθη ἄρα γε ἄλλοθεν εἰς τὰ ἀπόκρημνα καὶ δυσπρόσιτα ταῦτα μέρη τοῦ ὥραϊον τοῦτο ἀνάγλυφον τοῦ ἥρωος, ἢ ἐνυπῆρχεν ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἱερὸν καὶ βωμὸς τοῦ ἥρωος, τὸ δὲ ἐν αὐτῷ ἀνάγλυφον παρεμφερὲς πρὸς τὰς συνήθεις παραστάσεις τοῦ Ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου ἐσεβάσθησαν οἱ τοσάυτας ἄλλας καταστροφὰς εἰς τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ λοιπὰ μνημεῖα τοῦ ἀρχαίου εἰδωλολατρικοῦ κόσμου ἐπενεγκόντες Χριστιανοί, καὶ ἐν τῷ προακτίῳ ἐντεῖχισαν; Πάντως βεβαίως τὸ δεῦτερον, καὶ ἴσως ἴσως ἐντὸς τῶν μαρμαροδμήτων τοίχων εὐρεθῶσι ποτε καὶ ἕτερα ἀναθήματα καὶ ἀνάγλυφα, ἴσως ἴσως δὲ καὶ ἐπιγραφαί, δυνάμεναι νὰ ἐπιχύσωσι φῶς ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ τούτου σημείου.

Ἐν δὲ τῇ περιοχῇ τῆς κυρίως μονῆς εἶνε ἐκτισμένα δωμάτια πολλὰ πρὸς διαμονὴν τῶν προσκυνητῶν, ὧν ἕνια ἐκτίσθησαν ὑπὸ τινων συντεχνιῶν, καθὰ καταφαίνεται ἐκ τῶν σωζομένων δύο μαρμαρίνων πλακῶν. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τούτων ἐνυπάρχει ἐν σιμίτι καὶ ἡ ἐπιγραφή: **Ῥουφέτι τῶν σιμιτισίδων** 1832, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ εἶνε ἐγκεχαραγμένη μία δέκελλα καὶ ἐν προιονίδιον καὶ ἡ ἐπιγραφή: **Τὸ ρουφέτι τῶν μπαγιζίδων.** Λέγεται δέ, ὅτι ὑπῆρχε καὶ δευτέρα ὁροφή, καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου χάρις εἰς τὴν ἀκηδὴν τῶν ἐκάστοτε προϊσταμένων τῆς μονῆς. Ἐνταῦθα ἐπίσης ὑπάρχουσι καὶ δωμάτια διὰ τὸν Ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐπισήμους ξένους, μαγειρεῖα, κλίβανοι, ἀποθήκαι, καὶ θύραι καὶ θυρίδες ἀπόκρυφοι, πρὸς διάσωσιν τῶν ἐνοικούντων ἐν ὥρᾳ κινδύνου. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὑπάρχει ὁ ναὸς οὐδὲν τὸ ἀρχαιότερον ἔχων, ἀλλὰ φέρων τὸ σχῆμα τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις οἰκοδομουμένων, φωτεινὸς καὶ ὥραϊος. Οὐδεμία ὅμως σώζεται ἐπιγραφή δηλοῦσα τὸ ἔτος τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτῆς, ἣν τὰ πάντα ἐν τούτοις ἐξαγγέλουσιν οὐ πολλῶ ἡμῶν ἀπέχουσαν. Τῆς ἀρχαιότητος ὅμως αὐτοῦ πλὴν δύο ἐπιγραφῶν, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἔπειτα, σώζονται καὶ τὰ παλαιὰ θυρώματα τῆς ὥραϊας πύλης λαμ-

πρῶς γεγλυμμένα καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος φυλασσόμενα· ἔτι δὲ κοσμήματά τινα τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ τῆς ὥραιας πύλης, ἐπιτηδείως γεγλυμμένα καὶ καταλλήλως τοποθετημένα ἐν τῇ προσηκούσῃ ἐκάστῳ θέσει. Ἐπίσης σώζονται καὶ δύο μαρμάρινα κοσμήματα ἀρίστης τέχνης, ὧν τὸ μὲν δισκοειδὲς κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, τὸ δὲ χρησιμεύει ὡς ἡ πρώτη βαθμὶς τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου. Ἐκ τῶν εἰκόνων δὲ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ περιεσώθησαν ἡ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ, τῆς Ὑπεραγίας θεοτόκου, τοῦ τιμίου Προδρόμου, τῆς συνάξεως τῶν Ἀρχαγγέλων, τῆς Κοιμήσεως τῆς θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἐπὶ τοῦ γυναικωνίτου πολλὰ ἀρχαῖα καὶ ὥραία εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ θρόνῳ καθημένου. Δυστυχῶς ὅμως ἐν οὐδεμιᾷ αὐτῶν σώζεται ἔχνη χρονολογίας. Αἱ δὲ νῦν ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τοιαῦται καὶ νεώτεραι εἶνε καὶ κακότεχνοι πλὴν μιᾶς, τῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἣτις ἀφιέρωμα οὕσα Βασιλείου Ἰω. Σμυρναίου καὶ τοῦ ἐξ Ἀδριανουπόλεως γαμβροῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Ἀθανασίου, ἐποιήθη δι' ἐπιστάσις τοῦ μεγάλου Ἀρχιδιακόνου Μεθοδίου ὑπὸ τοῦ περιφημοῦ ἀγιογράφου τῆς Σμύρνης Χ. Λαμπρινοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1817.

Ἀλλὰ πότε ὠρισμένως ἐκτίσθη ἡ τε μὲν καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ναός, καὶ τίς ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἱεροῦ τούτου σκηνώματος; Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἀπαντῶσιν ἐν μέρει τοὐλάχιστον οἱ δύο ἐν τῷ ναῷ εὐρισκόμενοι ἐνεπίγραφοι λίθοι, ὧν ὁ ἀρχαιότερος ἔχει ὥδε:

† Εἰς τὸν τοῦ Ἰω.
 Ἀθανασίου
 γαμβροῦ
 τοῦ Κωνσταντίνου
 Ἀθανασίου
 ἐτος 1084
 78·26

Ἐὰν τὰ ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τρία τελευταῖα γράμματα ἀναγνώσωμεν ὡς 736, ὡς φαίνεται ἐκ πρώτης ὁψεως, καὶ λάβωμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ὡς ὑπεμφαινόντα τὸν τῆς πρώτης ιδρύσεως τῆς μονῆς χρόνον, ἀνερχόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου (717—741), ὅτε πράγματι πολλὰ ιδρύθησαν ἐν διαφόροις δυσπρόσιτοις τόποις μοναὶ ὑπὸ τῶν προ-

σκανούντων τὰς ἀγίας εἰκόνας μοναχῶν. Φεύγοντες λοιπὸν οὗτοι τὰς καταδιώξεις τῶν εἰκονομάχων κατέφυγον εἰς τὸ ἀσπροπέλαστον τοῦτο μέρος καὶ εὐρόντες ἴσως καὶ ἀρχαῖόν τινα βωμὸν καὶ ἀνάγλυφον τοῦ *ἥρωος* τῆς Θράκης, ἀποκοδόμησαν τὸν ναὸν καὶ ἔθεσαν τὰ θεμέλια τῆς μονῆς, εἰς ἣν μετέφερον καὶ τοὺς ἐφεστίους αὐτῶν Θεοὺς. Τὸ πρᾶγμα οὕτω εὐοδοῦται *καλλίστα*, ἀλλὰ μένει ὅλως ἀνεξηγήτος ἡ ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ ἑλλειπὴς πάντως λέξις *λεπιδον*, ὥς καὶ ἡ συνύπαρξις τῆς δευτέρας χρονολογίας, ἥτις ῥητῶς ἀναφέρει ὡς χρόνον ἰδρύσεως τὴν 26 Αὐγούστου 1089. Ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν τὴν δευτέραν χρονολογίαν, ἀνερχόμεθα μὲν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ εἰκλεοῦς Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1081—1118), ὑπολείπεται δὲ νὰ ἐξημενύσωμεν τὰ ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τρία τελευταῖα γράμματα καὶ τὴν ἀκολουθοῦσαν αὐτὰ ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ λέξιν *λεπιδον*. Πρὸς τοῦτο ὑποβάλλω εὐσεβῶς τὴν γνώμην, ὅτι τὰ τρία ταῦτα γράμματα δέον ν' ἀναγνώσθωσιν οὐχὶ 736, ὥς ἐκ πρώτης ὁψεως φαίνεται, ἀλλ' ὡς Ε Ζ Ε, ⁽⁹⁾ δὲ μετὰ τῆς ἀκολουθοῦσης λέξεως σύνδεσις ἀποτελεῖ τὴν λέξιν ΤΖΕΛΕΠΙΔΟΝ· αὐτῷ δὲ εὐοδοῦται τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὀυφέντιον τῶν τζελέπιδων ἢ προβατεμπόρων ἀναγομένης τῆς ἰδρύσεως τῆς μονῆς. Πράγματι δὲ οὐ μόνον εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς χρόνους οἱ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ προβατεμπόροι ἢ κτηνέμποροι ἦσαν ὡς τὰ πολλὰ ξένοι, ἐξ Ἑπείρου ὡς τὰ πολλὰ ἢ Βουλγαρίας. Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ πολλοὶ τούτων ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας καταγόμενοι καὶ ὀρισμένως μάλιστα ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀντανδρον Λαμπωνίου, ὑπήκοοι ὄντες τῶν Σελτσουκιδῶν καὶ Τούρκων ἡγεμόνων, ὧν βάσις ἦτο ἡ κτηνοτροφία, ἐλθόντες εἰς τὰ μέρη ταῦτα τῆς Θράκης καὶ ἐν ταῖς παχείαις αὐτῶν νομαῖς βόσκοντες τὰ ποίμνια αὐτῶν ἰδρυσαν καὶ τὴν μονὴν ταύτην, ἣν ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ Λαμπῶν ἢ μονὴν τῆς Λαμποῦς προηγόρευσαν. Τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο μέχρι σήμερον διασώζει ἡ ἱερὰ μονή. Ἐπειδὴ ὁμως οὗτοι ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐκαλοῦντο *τζελέπιδες*, διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἠθέλησαν νὰ διαωνίσωσι τὸ ὄνομα αὐτῶν, ὡς ἰδρυτῶν τῆς μονῆς.

Ὅπως ποτ' ἂν ἡ τὸ μόνον βέβαιον εἶνε, ὅτι κατὰ τὰ τέλη τοῦ ια' αἰῶνος καὶ ὀρισμένως κατὰ τὸ 1089 ὑπῆρχεν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ μονή, ἐπ' ὀνόματι τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων τιμωμένη, γνωστὴ δὲ τοῖς περιουκοῦσιν ἐπὶ τὸ ὄνομα τῆς Λαμποῦς, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἁγίου Ἀδριανουπόλεως ὑπαγομένη. Καὶ ποίας μὲν περιπετείας ὑπέστη αὕτη κατὰ τὴν ἀπόδοδον ἑξ αἰώνων ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, Καταλάνων, Κούρων, Βουλγάρων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἐν καιρῷ τῶν ἐμφυλίων αὐτῶν πολέμων, εἶνε ἄγνωστον. Φαίνεται ὁμως ὅτι κατὰ τὸ 1691 ἦτο

κατεστραμμένη, ἀνεκτίσθη δὲ ὑπὸ τινος μοναχοῦ ἀναμφιβόλως Ἰουστίνου καλουμένου, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου καὶ ἐντριβεστάτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, πεπρωκισμένου δὲ καὶ διὰ πλείστων ἀρετῶν, καθὰ μανθάνομεν ἐκ τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς, ἐχούσης ὡδε:

† ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΤΕΘΑΠΤΑΙ
 ΛΕΚΡΟΝ ΕΝΘΑΔΕ †
 ΚΤΙΤΟΡΟΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ
 ΛΑΜΠΟΥΣ ΟΥΛΗΣ ΠΑΛΑΙ
 ΤΗ ΣΟΦΙΑ ΛΑΜΨΑΝΤΟΣ
 ΚΑ[Ι] ΜΟΥΣΗΣ ΤΕΧΝΗ
 ΜΑΛΛΟΝ Δ' ΑΡΕΤΗ ΚΑΙ ΠΟΛ
 ΛΗ ΤΗ ΣΥΝΕΣΕΙ
 ΕΝ ΕΤΕΙ 1691 ΜΑΡΤΙΟΥ 9

Ἀναμφιβόλως τὰ προσιωζόμενα λείψανα τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καὶ τῆς ὁραίας πύλης, αἱ πλείσται τῶν ἁγίων εἰκόνων, πλὴν τῆς ἐν τῷ γυναικωνίτιδι ἱερᾷ εἰκόνος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις εἶνε ἀρχαιοτάτη, καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήματα, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἔκαμιν λόγον περιεσώθησαν ἀπὸ τῆς περιόδου ταύτης.

Τρίτος δὲ ἰδρυτὴς καὶ θεμελιωτὴς τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς, καταστραφείσης ὑπὸ τῶν Κιρτζιαλίδων ἴσως καὶ εἰς ἐρείπιαν μεταβλαθείσης, φέρεται ὁ Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Λωρόθεος ὁ Πρώτος κατὰ τὸ 1815, καθὰ πληροφορούμεθα ἐκ τοῦ παρὰ πόδας πρακτικοῦ, κατεστρωμένου ἐν τοῖς ἱεροῖς κώδιξι τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, ὅπερ πρῶτοι ἡμεῖς δημοσιεύομεν ὡς σπουδαιότατον.

† «Τὰ ἀνθρώπινα πράγματα καίτοι ἡθικά, ἔχουσιν ὁμῶς καὶ αὐτά, ὥς τὰ φυσικὰ γένεσιν, αὔξεισιν, ἀκμὴν καὶ παρακμὴν, καὶ ἐξοντοῦνται πολλὰκις, ὥς ἐκ τῆς ἱστορίας πληροφορούμεθα καὶ ἐξ αὐτῆς δὴ τῆς πείρας γίνεται φανερόν, ὅταν δὲν ἀξιοθῶσι τῆς ὀφειλομένης μεταρρυθμίσεως.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι γίνονται αὐταὶ αἱ ἀπαιτούμεναι μεταρρυθμίσεις καὶ ἐπιδιορθώσεις, δύνανται τότε νὰ φθάσωσιν εἰς πρόδόν τε καὶ εἰς κρείττω ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης, ἥτις πρότερον καὶ ὡς ἀκριβὴς ἐλογίζετο. Δὲν εἶνε χρεῖα πολλῶν ἀποδείξεων εἰς πληροφορίαν τῆς προκειμένης ταύτης προτάσεως, ὅταν ἀποβλέψωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, ἥτις διαρρήδην καὶ ἐναργῶς ἀποδεικνύει τὸν λόγον μας. Ὅταν, λέγω, προσέξωμεν, εἰς τε τὰς μεταβολὰς καὶ μεταρρυθμίσεις τῶν διαφορῶν ἡμῶν, ἅτινα ἐγένοντο καὶ γίνονται καθ' ἑκάστην διὰ τῆς ἔμφρονος καὶ ἀόκνου ἐπιμελείας Ἡμεῖς οἱ ἀναλαβόντες τοὺς οἴκους θεῖω ἔλεει τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, καὶ εὐρόντες πολλὰ παρημελημένα ἐκ καιρῶν περιστάσεων καὶ οἶονεὶ τὴν ἐρήμωσιν ἢ καταστροφὴν ἐπαπειλοῦντα, ἔγνωμεν κατὰ τὸ ὀφειλόμενον ἡμῖν ἀρχιερατικὸν χρέος νὰ μεταρρυθμίσωμεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ὅσα συμβάλλουσιν εἰς καλὴν ἀποκατάστασιν τῆς θεόθεν λαχούσης ἡμῖν ἐπαρχίας. Ῥίψαντες δὲ καὶ εἰς τὸν Κῆρ τοῦ Τζιμενίου, ὡς καὶ πρὸς ἕτερα μέρη, ὄμμα προνοητικόν, καὶ παρατηρήσαντες μὲ μεγάλην μας λύπην καὶ πόνον τὴν παντελὴ ἀμάθειαν τῶν κατοίκων, καὶ τὸ διόλου ἄπορον πνευματικῆς ποσότητος καὶ ἀντίληψως τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν, καὶ διαποροῦντες καὶ ἀμηχανοῦντες πῶς νὰ οἰκονομήσωμεν τὸ ὀρεγνόν ἐκεῖνο μέρος τῆς Ἐπαρχίας μας, ἐπετάχθημεν νὰ ἀνακαινίσωμεν ἐν μοναστήριον ἐν τῷ μέσῳ ἐκείνου τοῦ Κῆρ εὐρισκόμενον, ἔπ' ὀνόματι τῶν πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων τιμώμενον, καὶ τῆς Λαμπῶς ἐπιλεγόμενον, ἐρεῖπιον πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων διαμένον, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐφημερίου ὑστερούμενον καὶ παντελὴ τὴν ἐρήμωσιν ἐπαπειλοῦν, καὶ νὰ ῥυθμίσωμεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ὅπως γένηται οὐ μόνον κατοίκημα σεμνῶν Ἱερομονάχων καὶ Μοναχῶν, οὐ μόνον σχολεῖον τῆς μοναχικῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ παιδευτήριον, καὶ γυμνάσιον τῶν νεανίσκων ὅλων τῶν πέριξ ἐκείνων χωρίων. Διὸ μηδαμῶς εἰς νοῦν κατ' ἀρχὰς θέμενοι διὰ ὑπέρογκον δαπάνην, εἰς ἣν ἐσχάτως κατήντησεν ἡ ἀνακαίνισις τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, ἠρξάμεθα τῆς οἰκοδομῆς τῷ 1814^ο καὶ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἀρχιερατείας μας.

Ἀποπερατωθείσης δὲ τῆς ὅλης οἰκοδομῆς μετὰ μῆνας ἕξ, βλέποντες ἐκ πείρας, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ καταβάλωμεν ἅπασαν τὴν ἀναγκαίαν ἐπιστάσιαν καὶ ἀναπόφευκτον ἐπιμέλειαν διὰ τε τὰς πολλὰς ἐνασχολήσεις μας καὶ διὰ τὴν πολυμέριμναν φροντίδα εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τὸν ἡμέτερον ἀγιώτατον θρόνον ὑποκειμένας πόλεις, κωμοπόλεις, κόμας καὶ χωρία, καὶ διὰ τὴν ἀπόστασιν τοῦ ῥηθέντος μοναστηρίου τῆς Λαμπῶς, ἀδυνατοῦντες εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκεῖσε πράγματα, καὶ νὰ ἐξοικονομήσωμεν αὐτοψεὶ καὶ αὐτοπροσώπως τὰ τοῦ μοναστηρίου, μάλιστα δὲ ὑπο-

πτεύομεν, ἵνα μὴ πάθωμεν, ὅσα οἱ ἀοίδιμοὶ μας προκάτοχοι ἔπαθον, ἔγνωμεν νὰ ἀφιερῶσωμεν καὶ νὰ ὑποκλίνωμεν τὸ ρηθὲν μοναστήριον εἰς ἓν ἀπὸ τὰ μεγάλα, καὶ τό γε νῦν ἔχον εὐνο[μ]ούμενον μοναστήριον τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἀθωνος.

Ἐξελεξάμεθα οὖν τὴν σεβασμίαν βασιλικὴν καὶ σταυροπηγιακὴν μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου διὰ τε τὸ σεβάσμιον καὶ γεραρὸν καὶ ὀλιγοφρόντιστον τῶν ἐκεῖσε πατέρων, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ προσηλώσωμεν τὸ ἱερὸν μοναστήριον τῆς Λαμπῶς, ἄνευ τῆς ἀνατροπῆς τῶν κυριαρχικῶν ἡμετέρων δικαίων.

Διὸ προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, συνεδριάζοντων καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ τῶν τιμιωτάτων Δημογερόντων τῆς πολιτείας ταύτης συναινέσει κόνῃ, ἀφιερῶμεν εἰς τὴν κατὰ τὸ ἀγιώνυμον ὄρος τοῦ Ἀθωνος σεβασμίαν καὶ πατριαρχικὴν μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου τὸ εὐρισκόμενον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ μοναστήριον τῶν πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων, τῆς Λαμπῶς ἐπονομαζόμενον, μετὰ πάσης τῆς διασωζομένης τό γε νῦν ἔχον γῆς, χωραφίων, ἀμπελίων καὶ μερρῶ, καὶ τῆς εὐρισκομένης τό γε νῦν ἔχον ἀπάσης περιουσίας, συνισταμένης εἰς ζῶα, ἀσημικὰ καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Εὐρίσκονται δὲ κατὰ τὸ παρὸν ζῶα πρόβατα καὶ αἰγες τριακόσια, βοῦδια ἀρσενικὰ καὶ θηλεκὰ ἐξήκοντα, ἄλογα τρία, ἀσημικὰ εἰς καנדῆλια δρ. 1,600, δυσκοπώτερον ἀργυροῦν ἓν, καὶ ἓν εὐαγγέλιον ἀργυροῦν, ἀφιέρωμα τοῦ παναγιωτάτου δεσπότη κυρίου Κυρούλλου, τοῦ καὶ προκατόχου μας. Τὰ ὁποῖα λαμβάνουσι εἰς χεῖρας τῶν οἱ πατέρες τοῦ Ξηροποτάμου, ὑποσχόμενοι οὐ μόνον νὰ φυλάττωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπανξάνωσι. Προσέτι δέχονται τὸ ἀφιερούμενον παρ' ἡμῶν τόδε μοναστήριον μὲ χρὸς γροσιῶν 18,078 καὶ παρδ. 18 καὶ ὑπόσχονται θείᾳ συνάρσει διὰ τῆς ἐνθέριμον αὐτῶν ἐπιτοσίας καὶ προσεκτικῆς οἰκονομίας νὰ ἐξοφλήσωσι, πληρώνοντες κατ' ὀλίγον ὀλίγον ταῦτα τὰ πρὸς διαφόρους χρῆν, ἵνα ἔχωσιν εἰς τὸ μετέπειτα οἱ ἐν αὐτῷ ἐνασκούμενοι ἄνεσιν μεῖζονα. Ὑποχρεοῦνται δ' ἐπομένως οἱ εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Λαμπῶς ἐξαποστελλόμενοι παρὰ τοῦ Ξηροποτάμου πατέρες πρῶτον μὲν νὰ γνωρίζωσι τὴν κυριαρχικὴν ἡμῶν καὶ τῶν διαδόχων τῶν ἡμετέρων ἐξουσίαν καὶ δεσποτείαν, καὶ νὰ μνημονεύωσι καθ' ἑκάστην ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τοῦ ἡμετέρου ὀνόματος καὶ τῶν διαδόχων ἡμῶν, ὥς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τῆς ἐπαρχίας ἐνοριακοῖς μοναστηρίοις. Δεύτερον δὲ νὰ πληρώνωσι κατ' ἔτος πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐπομένως πρὸς τοὺς διαδόχους ἡμῶν λόγῳ ἐμβατοικίου γρ. τὸν ἀριθ. 500. Τρίτον δ' ὑποχρεοῦνται, ὅπερ ἐστὶ καὶ τὸ πρῶτον ἡμῶν σκοπούμενον, ἵνα ἔχωσι πάντοτε ἓνα διδάσκαλον, διὰ νὰ διδάσκη τὰ κοινὰ γράμματα εἰς τὰ παιδιά τῶν ἐκεῖσε πέριξ Χριστιανῶν πρὸς φωτισμὸν καὶ καταρτισμὸν καὶ οἰκοδομὴν πίστεως ὄλων ἐκείνων τῶν μερῶν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ρηθὲν μοναστήριον χρήζει μάλιστα τό γε νῦν ἔχον

κατ' ἀρχὰς ἔμφορος διοικήσεως, καὶ ἀόκνου ἐπιμελείας καὶ φροντίδος οὐ τῆς τυχούσης διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν χρῶν καὶ καλὴν αὐτοῦ ἀποκατάστασιν, ἐφροντίσαμεν εἰς τὸ νὰ εὖρωμεν καὶ οἰκονόμον ἄριστον, διὰ νὰ διοικῇ σὺν θεῷ ἡγήτορι, καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὸ εἰς ἣν λογίζομεθα καὶ ἐλπίζομεν πρόοδόν της καὶ αὔξησιν καὶ εὐτυχὴ ἔκβασιν τῶν ῥηθέντων σκοπῶν μας.

Καὶ δὴ εὖρωμεν κατὰ τὸν πόθον μας τὸν πανοσιώτατον πρόφην μὲν μέγαν Ἀρχιδιάκονον τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, χρηματίσαντα ἐπὶ τοῦ πρόφην παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Ἱερεμίου, τοῦ καὶ γέροντός της, νῦν δὲ ἡμέτερον ἀρχιδιάκονον κύριον Μεθόδιον Κρήτα, μέλος ὄντα τῆς ἐν τῷ τοῦ Ξηροποτάμου ἱερῷ μοναστηρίῳ ἱερᾶς Συναξέως τῶν πατέρων, ἄνδρα θεοπρεπῆ καὶ σεβάσμιον πρὸς ὃν καὶ δεδώκαμεν τὸ ῥηθὲν μοναστήριον τῆς Λαμπῶς, ἵνα ~~ἐκ~~ αὐτὸ ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ ἐπιστάσιαν τοῦ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ καθ' ὅτι ἀνεδέχθη αὐτὸ μὲ ὅλον τὸ ῥηθὲν χρῆος τοῦ ῥηθέντος μοναστηρίου καὶ μὲ ὅλην τὴν ἀνωτέρω διαληφθεῖσαν περιουσίαν του.

Μένει λοιπόν, ὡς εἴρηται, τὸ ῥηθὲν μοναστήριον τῆς Λαμπῶς ἀναπόσπαστον καὶ ἀναφαίρετον παρὰ τοῦ διαληφθέντος Ἀρχιδιακόνου μας κυρίου Μεθοδίου ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ Ξηροποτάμου. Αὕτη δὲ ἡ ἡμετέρα ἀφιέρωσις οὐ μόνον παρ' ἡμῶν ἰδιοχείρως ἐπικυροῦνται, ἀλλὰ καὶ διὰ πατριαρχικοῦ σιγγιλιώδους γράμματος ἐπισφραγισθῆσεται εἰς αἰδίμιον μνήμην, καθὼς καὶ ἐν τῷ παρόντι κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως κατεστρώθη καὶ ἐπιγραφέν ἐβεβαιώθη καὶ ἐπεκυρώθη τῇ συνεναίσει καὶ μαρτυρίᾳ τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης μητροπόλεως ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ δημογερόντων τῆς πολιτείας ταύτης, καὶ τῶν τιμίων Κεχαγιάδων τῶν εὐλογημένων ῥουφετίων καὶ τῶν λοιπῶν χρησίμων προκρίτων Χριστιανῶν τῆς πολιτείας ταύτης.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ᾧωέ τῇ γ' Ἀπριλίου.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἡ Ἀδριανούπολις ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Ὁρσειάς, ἀπὸ Ὁρέσιου τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις ὑπῆρξε κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ πρῶτος αὐτῆς οἰκιστής, ἔτι δὲ καὶ Οὐσκοινδάμα ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων θρακῶν. Κατὰ δὲ τὸν β' μ. Χ. αἰῶνα ἀνακτισθεῖσα καὶ τείχεσιν ἐρυμνοῖς περιβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ

Αὐτοκράτορος τῆς Ῥώμης Αἰλίου Ποπλίου Ἀδριανοῦ, μετωνομάσθη Ἀδριανούπολις καὶ Αἰλία. Ἡ πόλις αὕτη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦτο κέντρον πολλοῦ λόγου ἄξιον ὑπὸ τε στρατιωτικῇν, ἐμπορικῇν καὶ ἐκπολιτιστικῇν ἔραυν. Καὶ τῷ ὄντι ἐν τῷ μέσῳ τῆς Θράκης κειμένη καὶ ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν τριῶν μεγάλων αὐτῆς ποταμῶν Ἐβρου, Τόνζου καὶ Ἄρτας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς συγκεντρώσεως ἀπασῶν τῶν ἀπὸ τε Βουλγαρίας, Αἰγαίου πελάγους, Προποντίδος καὶ Εὐξείνου πόντου πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ὁδῶν, τεθωρακισμένη δὲ καὶ δι' ὀχυρωτάτου τείχους, ἦτο τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀποθήκη τοῦ τε εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς Θράκης καὶ Βουλγαρίας ἐπὶ 18 ὅλους αἰῶνας, ὑπὸ δὲ τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐθεωρεῖτο δικαίως ὡς προπύργιον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ προμαχῶν τῆς περιδόξου αὐτῶν πρωτευούσης.

Ἀληθῶς δὲ μάχαι μυριόνεκροι παρ' αὐτὴν συμβάσαι ἔκριναν περὶ τῆς τύχης τῆς ὅλης Αὐτοκρατορίας. Τούτων μνημονεύομεν τὰς σπουδαιότερας.

Τῷ 379 ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Οὐάλης ἡττηθεὶς παρ' αὐτὴν ὑπὸ τῶν Γότθων ἐγένετο πυρρίκαυστος ἐν τινι καλύβῃ, εἰς ἣν τετρωμένος εἶχε καταφύγει.

Τῷ 443 διῆλθε διὰ τῆς Θράκης ὁ διαβόητος ἐπὶ ὁμότητι ἡγεμὼν τῶν Οὐννων Ἀτίλας καὶ ἐπολιορκήσας μὲν, δὲν ἡδυνήθη ὅμως ἑλλείψει τῶν ἀναγκαίων μηχανῶν νὰ ἐκπορθῇ αὐτήν.

Τῷ 587 ὑπέστη ὁλωσχερῇ ἡττᾷ παρ' αὐτὴν ὁ τῶν Ἀβάρων ἡγεμὼν Βαϊάνος.

Τῷ 587 ἡττῶνται οἱ Ἀβαροι.

Ἀκολούθως δὲ τρεῖς ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς οἱ Βούλγαροι καὶ τρεῖς ἀπώλεσαν αὐτήν· οὕτω τῷ 813 ὁ Κροῦμος ἐκυρίευσεν αὐτήν διὰ τοῦ πανδαμάτορος λιμοῦ, δις δὲ ὁ Συμεὼν διὰ προδοσίας καὶ λιμοῦ. Τῷ 1049 ἐνίκησαν παρ' αὐτὴν τὰ Βυζαντιὰ στρατεύματα, τὴν πόλιν ὅμως δὲν ἡδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσι.

Διὰ τῆς πόλεως ταύτης διῆλθον οἱ τὴν α' καὶ γ' σταυροφορίαν ἐπιχειρήσαντες κάτοικοι τῆς Δύσεως.

Τῷ 1204 κυριευθέντος τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, περιήλθεν εἰς τὸν κλῆρον τῶν Ἑνετῶν.

Τῷ 1205 παρ' αὐτὴν ἐνίκηθησαν οἱ κατασχόντες τὸ Βυζάντιον Λατῖνοι, ἐφονεύθη δὲ καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν Αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος. Ἀκολούθως δὲ ὅτε μὲν ὑπὸ τοὺς Λατίνους, ἐπιεικέστερον πρὸς τοὺς ἡμετέρους φερομένους, ὅτε δὲ ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας ἡγεμόνας τῆς Νικαίας καὶ Θεσσαλονίκης διατελοῦσα ἡ πόλις αὕτη, περιελήφθη τέλος μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Λατίνων ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου εἰς τὸ Βυζαντιανὸν κράτος. Κατὰ δὲ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, τὸν μετὰ

μανίας καὶ λύσης διεξαθέντα ὑπὸ τῶν τελευταίων Παλαιολόγων καὶ τοῦ Ἰω. Καντακουζηνοῦ, διαιρεθέντος τοῦ κατακερματισθέντος κράτους εἰς δύο, ἡ Ἀδριανούπολις ἐκηρύχθη πρωτεύουσα τοῦ ἑτέρου ἐξ αὐτῶν· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐν Διδυμοτείῳ ἤδρευεν ὁ Ἰω. Καντακουζηνὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ματθαῖος, τῷ δὲ 1361 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ὀσμανιδῶν, καὶ ἀνηγорεύθη πρωτεύουσα τοῦ κράτους αὐτῶν, τὴν δὲ τιμὴν ταύτην διετήρησε μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Β' τῷ 1453.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην οἱ Χριστιανοὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων κάτοικοι ἀπεδεκατίσθησαν, τῶν μὲν ἔργον μαχαίρας γενομένων, τῶν δὲ εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαχθέντων, οὐκ ὀλίγων δὲ καὶ ἐξιλαμισθέντων. Βραδύτερον δὲ τῶν Σουλτάνων εὐμενέστερον πρὸς τοὺς Χριστιανούς διατεθέντων, ἤρξαντο οὗτοι νὰ ἐπανακάμπωσιν εἰς τὰς ἐστίαις αὐτῶν συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ πολλῶν ὁμοφύλων οἵτινες ἔβλεπον, ὅτι ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατριβὴ τῆς Αὐλῆς παρῆγεν αὐτοῖς πολλὰς πρὸς πλουτισμὸν ἀφορμὰς.

ΣΥΜΠΗΕΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

Οὕτω δὴ ἡ κατεπτομένη ἡμῶν κοινότης ἀποβαλοῦσα τὸν πρῶτον φόβον, ἤρξατο νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν συμφερόντων αὐτῆς, καὶ νὰ φροντίῃ περὶ τε τῆς ὕλικῆς καὶ ἠθικῆς τῶν μελῶν αὐτῆς προαγωγῆς καὶ εὐδοκίμησης. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι αἱ ὠραιότεραι τῶν Ἐκκλησιῶν μετεβλήθησαν εἰς τεμένη, τὰ σχολεῖα καὶ αἱ βιβλιοθῆκαι κατεστράφησαν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐμάρειαν διεδέχθη ἡ πενία καὶ αἱ στέρησεις, καὶ τὸ χεῖριστον τὴν ἐλευθερίαν ἢ στυγερά δουλεία καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς· οὐδὲν ἤττον οἱ πατέρες ἡμῶν εἰς τὸν Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἀνατιθέντες, περιορίσθησαν εἰς τὰς μικροτέρας τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ὅμως δὲν ἔπαυον τακτικώτατα ἐπισκεπτόμενοι καὶ ἐκ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας ἀντλοῦντες παρὰ μυσθίαν καὶ θάρος ἐν τοῖς δεινοῖς στεροῦς τῶν πατρίων ἐχόμενοι καὶ ἐν ἄκρᾳ εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ διαβιοῦντες. Περὶ δὲ τὸ πνευματικὸν αὐτῶν κέντρον συσπειρούμενοι, ὑπερήσπιζον τὰ τῆς κοινότητος καθόλου καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν ἴδια συμφέροντα κατὰ τὸ ἐνὸν ἀπὸ πάσης αὐθαιρεσίας. Δὲν ἐλησμόνουν δὲ καὶ τὰς Μούσας, ἀλλ' ἐθεράπευον αὐτὰς καὶ περιεῖπον, ἱερεῖς καὶ κοσμικοὶ λόγιοι οὐχὶ πλέον ἐν καλλιμαρμάραις μεγάραις, ἀλλ' ἐν τοῖς ἱεροῖς τῶν Ἐκκλησιῶν νάρθηξιν, ἢ ἐν τοῖς κελλίαις τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως ἀνελάμβανον τὸ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεολαίας ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου εὐγενὲς καὶ ἱερὸν ἔργον.

Καὶ οὐδὲ μέχρι τοῦ σημείου τούτου περιώριζον τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ οἱ τῆς κοινότητος ἡμῶν πρόβουλοι. Τῷ ὄντι ἡ

κοινότης ἡμῶν αὐτοδιοικήσεως ἀπολάουσα, διὰ τῶν δημογερόντων καὶ πρωτομαϊστόρων τῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀνεγνώρισμένων συντεχνιῶν, τὰ τε κοινὰ καὶ ἰδιωτικά, ὡς ἔφθην εἰπὼν, συμφέροντα τῶν Χριστιανῶν ὑπερήσπιζεν, ἐδίκαζε τὰς πρὸς ἀλλήλους τῶν μελῶν αὐτῆς διαφορὰς καὶ τὴν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἰσλαμισμού προσέλευσιν οὐκ ὀλίγων προυλάμβανεν. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, ἔντιμοι καὶ σοβαροὶ ὡς ἄλλοι Ἀρεοπαγῖται ἐπισκοποῦντες μετ' αὐστηρότητος ἐπὶ τῆς εὐκοσμίας τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἀπαρεγκλίτου τηρήσεως τῶν πατριῶν, ἐπῆνουν μὲν τοὺς ἀγαθοὺς, ἐκόλαζον δὲ τοὺς παραβάτας τῶν κοινοτικῶν διατάξεων, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐπεμβάσεως τῆς Κυβερνήσεως. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἰδρύσεως καὶ συντηρήσεως σχολείων, νοσοκομείων, ὀρφανοτροφείων ἐφρόντιζον, ἔτι δὲ περὶ ἀπελευθερώσεως αἰχμαλώτων καὶ ἀποκαταστάσεως ἀπόρων καὶ ὀρφανῶν νεανίδων μεγίστην κατέβαλλον μέριμναν. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἡμετέρας κοινότητος παρὰ τοῖς κρατοῦσιν, ὥστε αὐτῇ ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ διανομὴ καὶ εἰσπραξίς τοῦ ἀναλογοῦντος τῇ ἡμετέρᾳ ἐθνότητι κεφαλικοῦ φόρου ὡς καὶ ἡ τοῦ τρυγητοῦ ἐπιμέλεια μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Εἶχε δὲ αὕτη καὶ τράπεζαν, δ' ἦς ἐπύρχετο ἐπίκουρος πᾶσι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν.

Μετὰ δὲ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον τοῦ συστήματος αὐτοδιοικήσεως καταργηθέντος καὶ ἐπικρατησάντων φιλελευθερῶν πῶς νομοθετημάτων, ἡ ἡμετέρα κοινότης ἐστερήθη οὐκ ὀλίγων δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ἔκπαιλαι αὐτῇ κεχορηγημένων, καὶ ἀφωμοιώθη πρὸς τοὺς λοιποὺς συνοίκους τῶν Ἀρμενίων καὶ Τουδαίων, ἀλλ' ἤδη οἱ κυβερνῆται ἦσαν ἡπιώτεροι καὶ ἦτον ἐπιρρεπεῖς εἰς αὐθαιρεσίας ἐφ' ᾧ καὶ ἀκωλύτως τοῦντεῦθεν ἡ κοινότης ἡμῶν εἰργάσθη εἰς ἀνάπτυξιν τῶν ἡθικῶν, πνευματικῶν καὶ ὕλικῶν τῶν ἐαυτῆς μελῶν δυνάμεων, ἔχουσα ἀνταγωνιστὰς ἄλλους τε καὶ δὴ καὶ τὴν ἐνταῦθα κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἰδρυθεῖσαν λατινικὴν κοινότητα, ἣτις ὡς πομφόλυξ ἐπ' ὀλίγον ἀναλάμψασα, διεσπάρθη καὶ ταχέως παρήκυσσε.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἡ φιλότιμος ἡμῶν κοινότης, ἀναμφισβήτητον ἔχουσα τὴν ὑπεροχὴν ἐν τοῖς γράμμασι, καὶ ἐν τῷ τραπεζιτικῷ, ἐμπορικῷ καὶ βιομηχανικῷ κόσμῳ ἐπαξίως ἀντιπροσωπεύεται. Τὰ ὀνόματα τῶν κ. κ. Ἀλτιναλμάζη, Θαλασσινοῦ, Κυριαζῆ καὶ Δουλαῖ, Καγκάδη, Καταπόδη, Μήτσανα, Καραπαναγιώτη, Τζιρίτη, Τσιβιδῆ, Σαραφοπούλου, Παναγιωτοπούλου, Π. Ἀδαμαντίδου, Α. καὶ Δ. Δημητριάδων, τῶν ἀδελφῶν Α. καὶ Κ. Κώστογλου, Παρασχίδου, Κυριαζοπούλου, Βλαΐδου καὶ τοσούτων ἄλλων εἶνε γνωστὰ καὶ τετιμημένα ἐν τε τῇ ἡμετέρᾳ καὶ ταῖς ξέναις ἀγοραῖς. Ἀλλὰ καὶ μεταξουργεῖα ἔχομεν καὶ ἀτμομύλους καὶ καταστήματα οἰνοποιίας, παγοποιεῖα καὶ τυροποιεῖα, μοσχοσαπονοποιεῖα καὶ

πλεῖστα ἄλλα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα, δι' ὧν εὐπροσώπως ἡ κοινότης ἡμῶν ἀντιπροσωπεύεται.

Ὅφειλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἡ κατὰ τὸ 1872 ἐγκατάστασις τοῦ σιδηροδρόμου ὠφέλησε μὲν πολυειδῶς τὴν ἡμετέραν πόλιν, εἰς ἀδιάλειπτον αὐτὴν τιθεῖσα συγκοινωνίαν μετὰ τῶν διαφόρων κέντρων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ διηυκόλυνε μεγάλως τὰς συναλλαγὰς καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἄλλ' ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τούτων δὲν ἠδυνήθη ὅσον ἔδει νὰ ὠφελῇ ἡ ἡμετέρα κοινότης διὰ τοὺς ἑξῆς μάλιστα λόγους: α') Ἡ εἰσροὴ καὶ ἐγκατάστασις ἐνταῦθα τε καὶ ἐν τοῖς διαφόροις σιδηροδρομικοῖς σταθμοῖς ἐμπορικῶν πρακτορείων τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν οἰκῶν Δρεῦφους καὶ Ἀλλατίνης, ἔβλαψαν τοὺς ἡμετέρους ὁμογενεῖς καὶ παρέδωκαν τὰ σκήπτρα τοῦ ἐμπορίου εἰς τοὺς κάλλιον ἡμῶν παρεσκευασμένους καὶ διὰ πλεόνων κεφαλαίων καὶ μέσων εἰς τὴν κονίστραν κατερχομένους ξένους καὶ εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτῶν πράκτορας Ἰουδαίους. β') Ἐνῶ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν ἐπικρατεῖ τὸ δαιμόνιον τοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ τῆς ἀλληλεγγύης πνεῦμα, παρ' ἡμῖν δυστυχῶς αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ, εἰς ἃς ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει τὰς τεραστίας αὐτῆς προόδους, εἶνε ὅλως ἄγνωστοι. γ') Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μικρεμπορίῳ ὑπεσκέλισαν ἡμᾶς ἐν τινὶ μέτρῳ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ Ἀρμένιοι· διότι πρακτικώτεροι ἡμῶν ὄντες καὶ μὴ ἔχοντες ὑψηλότερα ἰδανικὰ πλὴν τῆς ὕλης νὰ ἐξυψηρετήσωσιν ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν πλέον προσοδοφόρων ἐπιτηδευμάτων· τοῦντεῦθεν πλουτοῦσι μὲν οὗτοι καὶ εὐημεροῦσιν, ἐνῶ ἡμεῖς εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα ὥς τὰ πολλὰ ἐπιτιδόμενοι καὶ τὸ πατρικὸν περιφρονοῦντες ἐπάγγελμα, φθίνομεν καὶ πενόμεθα. δ') Τὸ δὲ χεῖριστον ἡ τῶν φώτων περίσσεια καὶ ἡ μετὰ τῶν ξένων ἐπικοινωνία ἀντὶ νὰ ἐνισχύσωσι καὶ ἐπιρρώσωσιν, ἐπέφερον τὴν ἐλάττωσιν τοῦ πρὸς τὰ πάτρια σεβασμοῦ, καὶ ἀδιαφορίας πρὸς τὴν θρησκείαν· ἡ δὲ ὑπεραύξουσα πολυτέλεια καὶ ἡ ὑπερτίμησις τῶν τροφίμων καὶ τῶν ἄλλων ἀπαραιτήτων εἰδῶν οὐκ ὀλίγον συνεβάλλοντο εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν γάμων παρὰ τοῖς πλέον ἀνεπτυγμένοις τῶν πολιτῶν πρὸς ἀνυπολόγιστον ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν βλάβην τῆς ἡμετέρας κοινωνίας.

Καιρὸς ἄρα νομίζομεν ὅτι εἶνε, ὅπως ἀνανήψωσιν οἱ τῆς ἡμετέρας κοινότητος πρόβουλοι, καὶ πρὶν ἢ τὸ κακὸν λάβει ἀπειλητικὰς διαστάσεις, φροντίσωσιν, ἵνα τεθῇ τέρμα εἰς τὸ κακόν. Δέον αἱ κοσμοπολιτικαὶ ἰδέαι τῶν πλουσίων ἡμῶν ὁμογενῶν νὰ ὑποχωρήσωσι πρὸ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ἐκ τῆς φιλοτιμίας καὶ φιλογενείας τῶν ἡμετέρων προκρίτων, τῶν ἐπὶ πλούτῳ καὶ μεγαλοφροσύνῃ κομῶντων ἀπεκδέχεται καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἡ γεννήσασα καὶ γαλουχήσασα αὐτοὺς φίλη πατρίς.

Ἐκπαιδευτικὴ κίνησις ἐν Ἀδριανουπόλει.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ α' τῷ 1361 οἱ Χριστιανοὶ αὐτῆς κάτοικοι ἔπαθον, ὥς εἵπομεν, φοβερὰν καταστροφὴν. Βραδύτερον δὲ τῶν Τούρκων ἡγεμόνων ἐπιεικέστερον πρὸς τοὺς Χριστιανούς φερομένων, πολλοὶ τῶν φυγάδων συνέρρουσαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἤρξαντο ἐπιδιδόμενοι εἰς τὰ εἰρηνικὰ αὐτῶν ἔργα. Δὲν παρημέλουν δὲ καὶ τὴν τῶν Μουσῶν θεραπείαν. Τοῦναντίον δὲ κατὰ τὸν 18' αἰῶνα τῆς στυγερωτέρας δουλείας φαίνεται, ὅτι ἤκμαζον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει τὰ σχολεῖα, ἀφοῦ εὐρίσκοντο ἐν αὐτῇ ἄνθρωποι, δυνάμενοι καὶ τὸν Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον νὰ διδάσκωσιν. Ἐπισήμως ὅμως φαίνεται, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἐλειτούργει Ἑλληνικὴ σχολὴ περὶ τὰ μέσα τοῦ 15' αἰῶνος ἐπὶ τοῦ περιπύστου μητροπολίτου ἡμῶν Ἰωάσαφ, ὅστις εἶχεν ἀναθέσει τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς εἰς τὸν Ζυγομαλά, ἓνα τῶν λογιωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐκτοτε δέ, ἤτοι ἀπὸ 1550 μέχρι τοῦ 1818, ὅτε ἐπῆλθε ὁριστικὴ αὐτῆς μεταρρύθμισις, ἡ σχολὴ αὕτη δὲν ἔπαυσε λειτουργοῦσα, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν λαμπρῶν διδασκάλων, οἱ οἱ ὁ Ἄν. Παντοδύναμος, ὁ Κόντης Ἀθ. Βουθρωγιῆς, ὁ Ἀλέξιος Σπανός, ὁ ἐκ Κορωνοφωλεᾶς τῆς Θράκης Σταμάτιος Παπᾶ, ὁ ἐκ Σμύρνης Ἱεροθεὸς, ὁ Γεώργιος Κῶος μοναχὸς Ἰδηρίτης, ὁ Γ. Οὐζούμογλους, ὁ Ἰθακήσιος Εὐγένιος, ὁ Γρηγόριος Μιχαήλογλους καὶ ἄλλοι.

Ὑπὸ τῶν αἰοιδίμων δὲ τούτων διδασκάλων καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ περιπύστου μοναχοῦ Γ. Κῶου, ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Ἀκαδημίᾳ διανύσαντος τὸν δίαυλον τῶν ἑαυτοῦ σπουδῶν, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἐκ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης ἀποκομισθέντα σπέρματα τῆς ὑγιοῦς φιλοσοφίας λίαν εὐδοκίμως μεταφυτεύσαντος εἰς τὸ γόνιμον ἔδαφος τῆς ἡμετέρας πατρίδος, διεπλάσθησαν καὶ ἐμορφώθησαν οἱ κατὰ τὸν 18' αἰῶνα διαπρέψαντες διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀφοσίωσιν ἄνδρες, οἱ καταγλαΐσαντες τὸ ὄνομα τῆς φίλης πατρίδος. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ σεβασμιώτατος ἅγιος Καισαρείας Ἀνθίμος, ὁ μακαριώτατος Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, ὁ Ναζιανζοῦ Ἰγνάτιος, ἀνὴρ λόγιος, συγγράψας οὐκ ὀλίγα συγγράμματα, ἀνέκδοτα διαμείναντα, ὧν σπουδαιότερα τυγχάνουσι διὰ τὰς ἐν αὐτοῖς εἰδήσεις αἱ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἐπαρχίαν Καισαρείας περιηγήσεις αὐτοῦ. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἤκμασαν καὶ οἱ ἱατροφιλόσοφοι Τζιώρατζης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Τζιωάννης, Σταμάτιος ὁ Θάσιος, Πολυχρόνιος ὁ Νοταρᾶς καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τὸν 18' αἰῶνα ἤρξαντο μάλιστα ν' ἀναφαίνωνται οἱ καρποὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Γ. Κῶου ἐν τῇ Σχολῇ συντελεσθείσης ἐργασίας, ἄνδρες δὲ ἐπι-

φανεῖς πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀνεδείχθησαν οὐκ ὀλίγοι, κλείσαντες τὸ ὄνομα τῆς ἡμετέρας πατρίδος διὰ τε τὸν πλοῦτον, τὰ φῶτα καὶ τὴν φιλογένειαν αὐτῶν.

Τούτων κυριώτεροι ἦσαν οἱ ἐξῆς· Κύριλλος ὁ Σερμπετσιόγλου, ὁ μετὰ ταῦτα ὡς Κύριλλος Γ' καταλαΐσας τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον, καὶ διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου αἰδίου εὐκλείας τυχών. Ὁ Ἀγαθάγγελος, ἀνὴρ πολυμαθὴς καὶ γλωσσομαθέστατος ἐπὶ πέντε ἔτη (1824—1830) κλείσας τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον, καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν κληροδοτήσας τὴν τε πλουσίαν αὐτοῦ βιβλιοθήκην καὶ ἀξιόλογα χρηματικά ποσὰ εἰς τὰ φιλανθρωπικά τῆς ἡμετέρας πόλεως καθιδρύματα. Ὁ ἀοίδιμος Στέφανος Καραθεοδωρῆς ἀνὴρ ἐξόχου ἀρετῆς καὶ παιδείας ἐν Εὐρώπῃ διεκπεραιώσας τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ σπουδὰς. Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἡμῶν Ἰεράρχου Δωροθέου τοῦ Πρωτοῦ γενομένην μεταρρύθμισιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος κατὰ τὰ ἐν Εὐρώπῃ πρότυπα, προσεκλήθη ὁ Στέφανος, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς, ἣν ἀνύψωσεν εἰς Γυμνάσιον, περὶ οὗ εὐφημον ποιεῖται μνείαν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασιν ὁ ἐπισκεφθεὶς αὐτὸ Γάλλος πρεσβευτὴς Μάρκελλος. Μετὰ δὲ τὴν πανωλεθρίαν τοῦ 1821 διασωθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐξήσκησε λίαν εὐδοκίμως τὸ τοῦ ἱατροῦ ἐπάγγελμα ἀξιωθείς τῆς τιμῆς, ὅπως καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου διορισθεὶς ἱατρός, καὶ καθηγητὴς τῆς νεοσυστάτου ἱατρικῆς Σχολῆς. Τούτου τὰ κλέη ἐξύμνησεν ὁ τυφλὸς τῆς Χάλκης ἀοιδός, ὁ ἀοίδιμος Ἡλίας Τανταλίδης. Ὁ Κωνσταντῖνος Καραθεοδωρῆς, ἀνεψιὸς τοῦ Στεφάνου, ἀνὴρ εὐρείας μαθήσεως καὶ ἐξόχου ἀρετῆς. Καὶ οὗτος, ὥς ὁ περικλεὴς του θεῖος, διέπρεπε διὰ τε τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ ἐν τῇ θείᾳ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνῃ γνώσεις του, τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν καὶ διὰ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις. Τούτου τὰ κλέη ἐξύμνησεν ὁ Μουσούρος Πασᾶς. Πλὴν τούτων διεκρίθησαν οἱ ἱατροὶ Βλάσιος Καρυνῆς, Φάσος, καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κερδῶν Ἑρμῇ ἡ κοινότης ἡμῶν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἐξόχους ἀντιπροσώπους. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος, Χριστοφόρος καὶ Κωνσταντῖνος Σακελλάριος, ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Βιέννῃ ἐμπορευόμενοι, διὰ δὲ τὰς ἐξόχους αὐτῶν ἀρετὰς ἀξιωθέντες νὰ ἀνυψωθῶσιν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν τάξιν τοῦ Βαρόνου. Ὁ Στέφανος Μειδάνης ἐν Βουκουρεστίῳ ἐπίσης ἐγκατεστημένος καὶ τὸν τε λόγιον καὶ κερδῶν Ἑρμῇ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτυχίας καὶ δεξιότητος θεραπεύων. Οἱ ἐν Ῥωσίᾳ βαθύπλουτοι συμπολῖται ἡμῶν Τεπεγκιόζης καὶ Δαναμπάσης, οἱ ἐν Βελιγραδίῳ ἀδελφοὶ Κουμανοῦδαι καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πατρίδι διαμείναντες διεκρίθησαν διὰ τε τὴν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς εἰργονικὰς τέχνας εὐδοκίμῃσιν καὶ διὰ τὴν φιλογένειαν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτῶν

πρὸς τὴν πατρίδα, ὑπὲρ ἧς καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν προσέφερον ὀλοκαύτωμα κατὰ τὰς ἀποφράδας ἡμέρας τῆς 17 καὶ 18 Ἀπριλίου 1821.

Κακῇ ὁμῶς μοίρᾳ ἡ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Δωρ. Πρωΐου καὶ Στ. Καραθεοδωρῆ συντελεσθεῖσα μεταρρυθμισίς τῆς ἡμετέρας Σχολῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιφέρει τοὺς προσδοκώμενους καρπούς, ἔνεκα τῆς πανωλεθρίας τοῦ 1821, καθ' ἣν ἡ μὲν Ἀδριανούπολις ἐστερήθη τὰ κράτιστα τῶν τέκνων αὐτῆς, ἡ δὲ Σχολὴ τοῦ σοφοῦ διευθυνητοῦ. Οὕτω δὲ ἀναστέλλεται μὲν ἡ πρόοδος, δίδεται δὲ ἀφορμὴ εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῶν ἄλλων συνοίκων ἔθνων καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἀρμενίων, οἵτινες τῆς εὐνοίας τῶν κρατούντων τυγχάνοντες, ἤρξαντο παραγκωνίζοντες ἡμᾶς πανταχόθεν.

Μετὰ δὲ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1829 καὶ τὴν διὰ τοῦ Χάττι σερὶφ τοῦ Γκιουλχανέ τῷ 1840 εἰσαχθεῖσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταρρυθμίσιν, ἡ κοινότης ἡμῶν ἤρξατο καὶ αὐτὴς νὰ ἀναλαμβάνῃ καὶ νὰ πρωταγωνιστῇ ἐν τε τοῖς γράμμασι καὶ τῇ ἐμπορίᾳ. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην προέστανται τῶν Ἑλληνικῶν ἡμῶν Σχολῶν οἱ ἀοιδίμοι διδάσκαλοι Μαρ. Βερώνης, Κ. Κόδρος, Πολυζώης Ἐμ. Χαριλάου, Τ. Λογοθετίδης. Μετὰ δὲ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον τοῦ 1856 μείζονων ἐλευθεριῶν παρασχεθεισῶν ὑπὸ τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως, μεταρρυθμίσθησαν τὰ τῆς σχολῆς ἡμῶν ὑπὸ τῶν δαπάναις τῆς ἡμετέρας κοινότητος ἐν Εὐρώπῃ διεκπεραιωσάντων τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῶν σπουδὰς περιπτύσσων ἡμῶν συμπολιτῶν τοῦ τε ἀοιδίμου Χρ. Παπαδοπούλου καὶ τοῦ Β. Γρηγοριάδου, οἵτινες προήγαγον τὴν Ἑλλήν. σχολὴν εἰς Γυμνάσιον. Μετὰ εὐδόκιμον διδασκαλίαν διορισθέντες καθηγηταὶ τῆς ἐν Χαλκῇ Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀφήκαν κενὸν δυσαναπλήρωτον. Διάδοχοι αὐτῶν ὑπῆρξαν ἐκ περιτροπῆς οἱ κ. Γ. Λογοθετίδης, Κ. Χρονίδης, Π. Κυριτσίδης καὶ ὁ Κάκαρις.

Κατὰ δὲ τὸ 1879 ἡ φιλότιμος ἡμῶν κοινότης ἔκτισε τὸ ὅπερ καὶ νῦν ἔχει Γυμνάσιον, ὅπερ κατὰ τὸ 1885 λαβὼν τελείαν διοργάνωσιν, ἀνεγνωρίσθη ἰσότημον καὶ ἰσοβάθμιον πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι. Προέστησαν δ' αὐτοῦ οἱ ἐλλόγιοι κύριοι Ἰω. Βεργάδης, Γ. Παγίδας, Χρ. Σαμαρτζίδης, Ματθ. Παράνικας, Ν. Παπαγεωργίου, Ἀθ. Φυλακτὸς καὶ πάλιν ὁ Ἰω. Βεργάδης, Ἀλ. Ζιομετίκου, Δαβίδ, Δ. Σάρρος καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ἀλ. Ζιομετίκου, ὅστις καὶ μέχρι σήμερον κατέχει τοὺς οἴακας τῆς διευθύνσεως τοῦ Γυμνασίου.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην διέπρεψαν καὶ διαπρέπουσιν οὐκ ὀλίγοι συμπολιταὶ ἡμῶν ἐπὶ τε ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ. Τούτων οἱ σπουδαιότεροι εἶνε οἱ ἑξῆς:

1) Οἱ διάσημοι ἱατροὶ Καλλίας καὶ Ἀριστείδης πασᾶς Ζῶτος. 2) Οἱ περίπυστοι καθηγηταί: Στέφ. Κουμανούδης, ὅστις ἐν Εὐρώπῃ διανύσας τὸν δόλιχον τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, ἀπέβη τὸ σέμνωμα καὶ

ἀγλαΐσμα τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, τὸ καύχημα δὲ καὶ ἑδραίωμα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἣς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἰδρυτῶν καὶ ἰσόβιος Γραμματεὺς. Τὰ ἐπιστημονικὰ τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς ἔργα ἀπολαμβάνουσι παγκοσμίῳ φήμῃ. 3) Χρῆστος Νικολαΐδης, ἀνὴρ λόγιος, διατελέσας δικαστὴς μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος, ἐκδούς κατὰ τὸ 1824 ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας τὴν Κανωνικὴν (sic), περιέχουσαν τὴν Γυμναστικὴν καὶ Πρακτικὴν τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος εἰς τόμους 2, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ. 4) Χρ. Παπαδόπουλος, ὅστις δαπάναις τῆς ἡμετέρας κοινότητος ἐν Ἀθήναις καὶ Εὐρώπῃ ἐκπαιδευθεὶς διηύθυνεν ἐπὶ 4 ἔτη τὴν Ἑλληνικὴν ἡμῶν Σχολήν, ἣν ἀνύψωσεν εἰς γυμνάσιον· βραδύτερον δὲ διορισθεὶς καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς καὶ ἔπειτα διευθυντὴς τῆς Ἐμπορικῆς, ἀνύψωσεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν περιωπὴν. Ἀκολούθως δὲ διορισθεὶς καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐκ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, δὲν ἔπαυσε διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῶν σοφῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ διατριβῶν διαφωτίζων τὴν νέαν γενεάν καὶ καθοδηγῶν αὐτὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου. Τὴν δὲ γεννήσασαν καὶ ἐκθρέψασαν αὐτὸν πατρίδα οὐδαμῶς ἐπελάθετο ὁ φιλόπολις ἀνὴρ, ἀλλ' αὐτὸς τε καὶ ἡ φιλογενεστάτη σύζυγος αὐτοῦ Μαρίττα κατέστησαν αὐτὴν κληρονόμον τῆς σημαντικῆς αὐτῶν περιουσίας. 5) Ὁ Ἀριστοτέλης Μαυρίδης, ὅστις ἐπὶ 35 ὅλα ἔτη εἰργάσθη εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον, οὗ ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ ἰσόβιος γραμματεὺς. 6) Ὁ Κ. Περίδας, ὅστις ἦτο προσωποκότης ἔξοχος, καὶ πολυειδῶς ὠφέλησε τὴν πατρίδα καὶ ὥς διδάσκαλος καὶ ὥς δημοσιογράφος καὶ ὥς διερμηνεὺς τῆς Νομαρχίας. 7) Ὁ πολὺκλαυστος Γ. Ἰωαννίδης ὁ προεφώς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἔνθα τὸ ἱερὸν τῆς Θέμιδος ἐξήσκει ἐπάγγελμα μεταστὰς εἰς τὴν ἀγήρω ζωὴν.

Ἐκ δὲ τοῦ ἱεροῦ κλήρου ἔχομεν: 1) Τὸν ἀοιδίμον Διονύσιον, ὅστις ἐν ἡμέραις χαλεπαῖς τοὺς οἴκας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀναλαβὼν ἐν ταῖς στιβαγαῖς αὐτοῦ χερσὶ μέγα κλέος ἤρατο διὰ τε τὴν φιλογένειαν καὶ αὐταπαρνησίαν αὐτοῦ. 2) Τὸν Κυζίκιον Ἀθανάσιον, ὅστις διεκρίθη ἐπὶ κυβερνητικῇ περινοίᾳ κατὰ τὴν διακυβέρνησιν ἐμπεριστάτων ἐπαρχιῶν τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Καὶ οὗτοι μὲν εἶνε οἱ εἰς Κύριον ἐκδημήσαντες. Ἐκ δὲ τῶν ἐπιζώντων οἱ σπουδαιότεροι εἶνε οἱ ἑξῆς: 1) Ὁ Β. Γρηγοριάδης, ἀνὴρ βαθείας παιδείας, ἰσοστάσιος καὶ ἰσότημος τοῦ ἀοιδίμου Χρ. Παπαδοπούλου, σέμνωμα καὶ ἀγλαΐσμα τῆς ἡμετέρας κοινότητος μέχρι τοῦ 1910 ἑξακολουθῶν νὰ παρέχῃ τὴν πολύτιμον αὐτοῦ συμβολὴν εἰς τὸ μέγα τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς θηλείας νεότητος ἔργον. 2) Ὁ Μ. Κλεόβουλος, ὁ σοφὸς διευθυντὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, ἀνὴρ ἐνάρετος καὶ παρὰ πᾶσι σεβαστός, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ἐνδειξιν

τιμῆς εἰς ἐπίσκοπον Σάρδεων. 3) Ὁ Νικομηδείας Ἀλέξανδρος, διακεκορμένος ἱεράρχης, γνωστός διὰ τὴν διοικητικὴν περινοίαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. 4) Ὁ Λιτίτζης Νικόδημος, διὰ πολλῶν πλεονεκτημάτων πεπρωτισμένος, τυγχάνων δὲ καὶ ἐγκρατέστατος μύστης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς. 5) Οἱ αὐτάδελφοι Ξενοφῶν καὶ Ἀλέξανδρος Ζώτος, ὧν ὁ μὲν ὡς ἱατρὸς καὶ ἔθνικὸς σύμβουλος, ὁ δὲ ὡς καθηγητὴς καὶ ἱερεὺς μεγίστας ὑπηρεσίας προσφέρουσι τῇ τε Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Γένει. 6) Ὁ κ. Πολύδωρος Παπαϊωάννου, ἀνὴρ ἐξόχου ἀρετῆς καὶ παιδείας, διακρίθεις διὰ τε τὰς ἱατρικὰς αὐτοῦ γνώσεις καὶ τὴν φιλογενῆ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει δρασίμ. Τελευταίως δὲ ἐν Ἀθήναις ἐγκατασταθεὶς, οὐ παύεται παρακολουθῶν τὴν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τελουμένην πρόοδον καὶ παρέχων τὴν τε ἡθικὴν καὶ ὕλικὴν αὐτοῦ συμβολὴν πρὸς πᾶν κοινωφελὲς ἔργον. 7) Ἡ κυρία Μαργιώρα, σύζυγος τοῦ ἀοιδίμου καθηγητοῦ Χρ. Παπαδοπούλου. Ἡ κυρία αὕτη δι' ἐξόχων ἀρετῶν πεπρωτισμένη, συμμεριζομένη καθ' ὁλοκληρίαν τὴν γενναιοφροσύνην καὶ φιλοτιμίαν τοῦ φιλοπάτριδος συζύγου αὐτῆς, κατέστησε τὴν ἡμετέραν κοινότητα κληρονόμον τῆς μεγάλης αὐτῆς περιουσίας· ἀλλὰ καὶ ὥσα οὐ παύεται τακτικῶς πέμπουσα κατ' ἔτος ἡγεμονικὰς χορηγίας ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἡμετέρας κοινότητος ἥς τυγχάνει τὸ σέμνωμα καὶ ἀγλαΐσμα.

Τὸ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον.

Ἔνεκα τῆς ἐπικρατούσης μεγίστης αὐστηρότητος τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ μεγάλου περιορισμοῦ κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους αἱ νεάνιδες ἐντὸς τῶν οἰκῶν διαμένουσαι καὶ εἰς τὰ οἰκιακὰ ἐπιδιδόμεναι ἔργα, σπανίως καὶ ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ τῶν οἰκῶν ἐξήρχοντο· διὸ καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτῶν ἀνάπτυξις ἦτο λίαν περιορισμένη. Κατὰ τὸ 1841 δὲ ἡ κοινότης ἡμῶν ἤρξατο σπουδαίως μεριμνῶσα καὶ ὑπὲρ τῆς θηλείας νεότητος. Τότε δὲ ἰδρύθη κατὰ πρῶτον καὶ ἰδιαίτερον σχολεῖον ἢ παρθεναγωγεῖον, ἐν ᾧ ὁ τῆς Ἑλλ. σχολῆς διευθυντῆς κ. Πολυζώης ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ σεβασμίου ἱερομονάχου Ἀμβροσίου τοῦ Σιναΐτου ἐδίδασκε περὶ τὰ 35 κοράσια· ἔκτοτε δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητριῶν ὁσημέραι αὐξάνων, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἰδρυσιν ἰδιαίτερου Παρθεναγωγείου, οὗ ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη καὶ αὐθις εἰς ἄνδρα· τοιοῦτος δὲ ἐχημάτισεν ὁ ἀοίδιμος Σταυράκις Ἀμηράς. Τῷ δὲ 1854 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν κυρία, πρώτη δὲ διευθύντρια ἐχημάτισεν ἡ κ. Ἑλένη Καλοπόδη, ἣν διεδέξατο ἡ Ἀθηναῖς Λινάρδου ἔχουσα καὶ δύο βοηθοὺς ἐκ τῶν ἀποφοίτων τοῦ παρθεναγωγείου. Τῷ 1860—63 ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη τῇ δεσποινίδι Χαρικλείᾳ Γεωργαλᾷ, εἶτα αὐθις τῷ κ. Σταυράκῃ Ἀμηρά, τῇ Κυριακούλᾳ Παπαγεωρ-

γίου, καὶ εἶτα τῇ δεσποινίδι Ἑλίῳ Ἀποστολίδου, σήμερον δὲ κυρίῳ Δοδοπούλου. Ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐλλογίμου ταύτης διευθυντρίας ἡ σχολὴ ἤρξατο συστηματικῶς λειτουργοῦσα, εἰσῆχθη δὲ ἐν τῷ προγράμματι αὐτῆς καὶ ἡ ἀρχαία γλῶσσα, μετὰ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητριῶν ἤρξησε καὶ τὸ διδάσκον προσωπικόν. Τῷ 1875 διεδέξατο τὴν κ. Ἑλίῳ ὁ κ. Πατρικόπουλος ὅστις ἐνίσχυσε τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν.

Ἄλλ' ἡ ἀνύψωσις τῆς σχολῆς εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν περιωπὴν ὀφείλεται εἰς τὴν λίαν ἐλλογίμον καὶ διὰ σπανίων ἀρετῶν πεπρωκισμένην Καλλιρρόην Σιγανοῦ καὶ ἔπειτα ἀπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου γνωστὴν γενομένην διὰ τὰς συγγραφάς Κυρίαν Καλλιρρόην Παρεν, ἥτις μετερρύθμισε τὸ πρόγραμμα τῆς σχολῆς κατὰ τὰ ἀριστα τῶν ἐν Εὐρώπῃ. Τὴν διακεκριμένην ταύτην διευθύντριαν διεδέχθη ἡ δεσπ. Κατσαριάδου, ἡ Εὐφ. Ἀντωνιάδου καὶ ταύτην ἡ δι' ἐκτάκτου ἱκανότητος πεπρωκισμένη δεσπ. Ἀσπασία Γρηγοράκη. Τῷ δὲ 1885 ἀνιδρυθέντος τοῦ Ζαπείου παρθεναγωγείου ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη τῇ ἐλλογίμῳ δεσπ. Ἑλένῃ Μελετίου, ἥτις τελεσφόρως προσέστη αὐτοῦ ἐπὶ 9 ἔτη, ἥτοι μέχρι τοῦ 1894. Τὴν δεσποινίδα ταύτην διεδέχθησαν αἱ διὰ σπανίων ἀρετῶν καὶ μεγίστης ἱκανότητος πεπρωκισμέναι δεσποινίδες Ἀσπασία Ζήση, Εὐπραξία Φάσου καὶ Θεοδ. Βουγάτσου. Τῷ δὲ 1908—1909 ἡ διεύθυνσις ἀνετέθη τῇ κ. Δ. Παυλίδου. Καὶ πάλιν τῷ ἐπιόντι ἔτος τῇ ἐλλογίμῳ Δεσποινῇ Σιδερίδου καὶ τέλος τῇ δεσπ. Σοφίᾳ Σταυροπούλου. Ἐπὶ τῶν ἐλλογίμων τούτων δεσποινίδων τὸ Ζάπειον λαβὼν τὴν τελείαν αὐτοῦ διοργάνωσιν περιλαμβάνει δύο τμήματα. Καὶ ἐν μὲν τῷ κατωτέρῳ λειτουργοῦσιν ἑξ ἑτάσεις, ἐν δὲ τῷ ἀνωτέρῳ ἡ γυμνασιακὴ τρεῖς. Τὸ δὲ πρόγραμμα εἶνε ὁμοιον πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀθήναις τοιούτων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης (1840) πανταχοῦ ἰδρύονται νηπιαγωγεῖα, ἀρρεναγωγεῖα καὶ παρθεναγωγεῖα, ἅτινα διαρρυθμίζονται πρὸς τὰ ἀριστα τῶν ἐν Εὐρώπῃ τοιούτων, τὸ δὲ διδάσκον προσωπικὸν ἐκλέγεται ἐκ τῶν τελειοφοίτων τοῦ γυμνασίου ἢ διδασκαλείου.

Οὕτω δὲ διὰ τοῦ Γυμνασίου καὶ Παρθεναγωγείου (Ζαπείου) ἡ πόλις ἡμῶν ἀποβαίνει ἐστὶα τῶν φώτων καὶ τῆς προόδου καὶ φάρος τηλαυγῆς ἐκπέμπων τὰς εὐεργετικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις τῆς παλαιφάτου Θράκης καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐν Φιλιππουπόλει Ζαριφείων διδασκαλείων. Ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τούτοις συρρέοντες ἐκ πασῶν τῶν κωμοπόλεων καὶ πόλεων τῆς Θράκης νέοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων, φωτίζουσι τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἐν τῷ φωτὶ τῆς θεογονώσιας καὶ κορεννύουσι τὴν δίψαν αὐτῶν ἐν τοῖς ζωογόνοις νάμασι τῆς προγονικῆς σοφίας.

Διαδοθείσης λοιπὸν τῆς παιδείας τῆς προγονικῆς ἐκ τῆς ἐν τῇ ἡμε-

τέρρα πόλει ἐστίας, οὐδὲν χωρίον σήμερον ὑπολείπεται στερούμενον σχολείου οὐδὲ σχολεῖον στερούμενον ἰδιαιτέρου διδασκάλου. Καὶ ἐνῶ πρὸ 10 ἐτῶν σπανιώτατοι ἦσαν οἱ γινώσκοντες γράμματα, σήμερον καὶ ἐν τῇ ἀσημοτέρᾳ κώμῃ εὐρίσκονται ἄνθρωποι γινώσκοντες τὰ στοιχεῖα τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς. Μόνῃ ἡ Ἀδριανούπολις διατηρεῖ σήμερον ἐν τῷ ἅστει καὶ τοῖς προαστείοις ὑπὲρ τὰ 17 σχολεῖα, ἐν οἷς φοιτῶσι . . . πρόσωπα, διδασκόμενα ὑπὸ . . . καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, ὧν ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἀνέρχεται εἰς λ. Τ . . . , καθὼς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἐπισυνημμένου πίνακος *)).

Ὁ Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος.

Ἡ ἴδρυσις ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Φιλολογικοῦ καὶ Θρακικοῦ Συλλόγου καὶ ἄλλων φιλεκπαιδευτικῶν σωματείων εἴτε ἐν Σμύρῃ, Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας, κατηλέκτρισε καὶ τὴν ἡμετέραν κοινότητα καὶ δονίσασα τὰς καρδίας τῶν φιλοτίμων μελῶν αὐτῆς μέχρι τῶν μυχιαιτάτων πτυχῶν, ἐξήγειρεν ἐκ τῆς πολυχρονίου νάρκης καὶ ἐπλήρωσεν ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὴν πρόοδον. Ἀποτέλεσμα δὲ τοῦ ἱεροῦ τούτου αἰσθήματος ἦτο ἡ ἴδρυσις τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ 1872, εἰς ὃν ἡ ἡμετέρα κοινότης ὀφείλει κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις συντελεσθεῖσαν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῆς ἀνάπλασιν καὶ πρόοδον.

Καὶ ἀληθῶς ἐν τῷ λαμπρῷ τούτῳ σωματείῳ ἐγαλκώθησαν οἱ τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν προόδου θεσμοί. Διότι ἐνῶ πρότερον οὐδενὶ ἐπιτρέπετο ἢ περὶ τῶν κοινῶν συζητήσεις, ἀλλὰ τὰ πάντα ἄνευ λόγου καὶ εὐθύνης ἐκυβερνῶντο ὑπὸ τῶν εὐνοουμένων τοῦ κατὰ καιρὸν μητροπολίτου, πρῶτος ὁ Σύλλογος εἰσηγήσατο τὸ σύστημα τῆς περὶ τῶν κοινῶν ἐν δημοσίαις συνελεύσεσιν συζητήσεως καὶ ἐζήτησεν εὐθύνας. Εἰς τὰς ἐνεργείας δ' αὐτοῦ ὀφείλεται καὶ ἡ εἰσαγωγή οὐχὶ τῆς ἀριστίνδην ἐκλογῆς τῶν τὰ κοινὰ διεπόντων, ἀλλὰ τῆς διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἥτις ἐξασφαλίζει τὴν τῶν ἀτόμων ἐλευθερίαν καὶ τὰ ἀστικά δικαιώματα τῶν πολιτῶν ἀπὸ πάσης αὐθαιρεσίας. Ἐνταῦθα ἐξεκαύθη ὁ πρὸς τὴν πρόοδον ζῆλος καὶ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ σωματείου τούτου ἐπὶ τὴν αἰετικὴν ἐκείναι τῶν ἐκπαιδευτηρίων μεταρρυθμίσεις, αἵτινες ἐπέφερον τὴν σημερινὴν αὐτῶν πρόοδον. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἡ Ἑλληνικὴ ἡμῶν σχολὴ ἀνυψώθη εἰς τέλειον Γυμνάσιον, τὸ δὲ Παρθεναγωγεῖον διὰ τῶν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ χρηρουμένων ὑπὸ τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλην. γραμμάτων συλλόγου

*) Ὁ πίναξ λείπει, ἴσως εὐρισκόμενος εἰς τὰ τετραδιά του μεταξὺ τῶν πολλῶν του σημειώσεων.

ἐξόχων διευθυντριῶν, ἐξελθὼν τῆς προηγουμένης ἀσημότητος, ἔλαβε τὴν σημερινὴν διοργάνωσιν καὶ τελειότητα. Ἐπιμεληθεὶς δὲ περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τῶν τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως σχολείων κατὰ τὸ Ἐρβαρτιανὸν σύστημα, ἐγένετο αἰτία τοῦ νὰ διαδοθῶσι τὰ φῶτα παρὰ τῷ λαῷ καὶ νὰ ἐμπνευσθῶσιν αὐτῷ γενναῖα καὶ εὐγενῆ φρονήματα. Πρῶτος δὲ ὁ Σύλλογος καὶ ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς τε ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεως τῶν ἐν τοῖς προαστείοις καὶ τοῖς πέριξ χωρίοις ὁμογενῶν μεριμνῶν, ἐνήργησε τὴν ἴδρυσιν καὶ ἀνέλαβε τὴν συντήρησιν νηπιαγωγείων ἐν αὐτοῖς, ἐχορήγησε χρηματικὰς βοηθείας πρὸς βελτίωσιν τῶν ὑπαρχόντων, διένειμε βιβλία, χάρτας, πίνακας τῆς ἱερᾶς καὶ φυσικῆς ἱστορίας, γραφικὴν ὕλην κλπ. εἰς διαφόρους σχολὰς, ἃς καὶ αὐτοπροσώπως ἔστιν ὅτε τὰ ἐγκριτώτερα αὐτοῦ μέλη ἐπεσκέπτοντο· ἀνέλαβε τὴν δαπάνην τῆς ἐκπαιδεύσεως νέων ἐπιμελῶν καὶ χρηστοῦθων ἐν τοῖς διδασκαλείοις καὶ οὕτω προϋμήθευσε λαμπροὺς διδασκάλους ἀμφοτέρων τῶν φύλων τῇ ἡμετέρᾳ κοινότητι καὶ ταῖς πέριξ Τυχὼν δὲ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἔξω ὁμογενῶν, συνεκέντρωσεν ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐν τῷ νομῷ Ἀδριανουπόλεως κίνησιν, ἣν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας διηύθυνε μέχρι τῆς ἰδρύσεως ἐν Κωνσταντίνῃ τῆς Φιλανθρωπικῆς καὶ Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος. Τῇ γενναίᾳ δὲ χορηγίᾳ τοῦ ἐν Μασσαλία Ἑλληνικοῦ Συλλόγου ἰδρύσας ἐν Ἰλδιρμίφ τὴν Μασσαλιωτικὴν σχολήν, μετὰ δὲ τὴν διάλυσιν αὐτῆς κατορθώσας νὰ ἀναλάβῃ τὴν συντήρησιν αὐτῆς καὶ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸ διηνεκὲς ὁ αἰδίδιμος Θ. Ῥοδοκανάκης καὶ μετὰ τὴν τοῦτου τελευτὴν αἱ πατρώονσαι αὐτοῦ θυγατέρες Ἰσαβέλλα Σκουζὲ καὶ Φανὴ Π. Ζαρίφη, τῇ μὲν σχολῇ Ῥοδοκανάκειον μετωνόμασεν, εἰς δὲ τὴν ἑλληνοπρεπὴ μόρφωσιν τῶν ὁμογενῶν τοῦ εὐάνδρου τούτου προαστείου τὰ μάλιστα συνεβάλλετο. Οὐ σμικρὰν δὲ προσέφερεν ὑπηρεσίαν καὶ ἡ ἐν τῷ προαστείῳ Γενί· Ἰμαρὲτ ἰδρυθεῖσα κατὰ τὸ 188· σχολή, ἣν ὁ Σύλλογος οὐ παύεται περιέπων καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ μεριμνῶν.

Διὰ δὲ τῶν δημοσίων διαλέξεων, διὰ τοῦ ἀναγνωστηρίου καὶ τῆς ἀξιολόγου ἄλλοτε βιβλιοθήκης καὶ διὰ τῶν πρὸς ψυχαγωγίαν τῶν ἑαυτοῦ μελῶν διδομένων χορευτικῶν ἐσπερίδων, οὐκ ἐπαύσατο συντελὼν εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπλασιν καὶ μόρφωσιν τῆς περὶ ἡμᾶς κοινωρίας.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἴδρυσιν ἀρχαιολογικοῦ καὶ νομισματικοῦ μουσείου τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰργάσθη, καὶ τῆς συλλογῆς ἐπελάβετο τῶν παρὰ τῷ λαῷ περιωθέντων ἀρχαίων ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὸν ἱστορικὸν τοῦ ἔθνους βίον.

Ἐχὼν δὲ συνείδησιν τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τῆς μουσικῆς ἐπὶ τῆς τοῦ ἥθους διαπλάσεως, ἐπεμελήθη πρὸς καταρτισμὸν καὶ φιλαρμονικοῦ τμήματος.

Ἡ ἠθικὴ δ' ἐπιβολὴ αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ ἐθνικὰ ζητήματα καὶ ἡ ἐπὶ τῶν περίξ ὁμογενῶν κοινοτήτων εὐεργετικὴ αὐτοῦ ἐπίδρασις ὑπῆρξεν ἀνυπολόγιστος. Τῷ ὄντι οὐδὲν κοινωφελὲς ἔργον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἐπετέλεσθη ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ Συλλόγου.

Μεθ' ὅλην δὲ τὴν καταλαβοῦσαν τὰ μέλη αὐτοῦ νάρκην καὶ τὸ ἀψίκορον, ἡ πρὸς τὸ σωματεῖον τοῦτο ἐκτίμησις τῆς φιλοτίμου ἡμῶν κοινότητος διατηρεῖται ἀκμαία. Καὶ ἀπόδειξις, ὅτι κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τῆς 18 Αὐγούστου 1905, τοῦ καταστήματος αὐτοῦ μεθ' ὅλων τῶν λαμπρῶν συλλογῶν καὶ τῆς βιβλιοθήκης παρανάλωμα τοῦ πυρὸς γενομένου, νέον ἀνιγέρθη μέγαρον δαπάναις τῶν φιλοτίμων ὁμογενῶν πολλῶ τοῦ προηγουμένου λαμπρότερον, εἰς ὃ οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν ὁμογενῶν φοιτῶντες διέρχονται ἐν ψυχαγωγίᾳ τὰς τῆς ἀνέσεως αὐτῶν στιγμὰς καὶ μόνον καὶ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

Καὶ ἔπαυσε μὲν ἡ πρώτη δρᾶσις καὶ ὁ ἐκπαιδευτικὸς ὀργανισμὸς τῶν πρώτων ἐτῶν, ἐσίγησε τὸ βῆμα καὶ νέαι πρὸς ψυχαγωγίαν εἰσῆχθησαν μέθοδοι, ὅπως προσελκύσωσι νέα μέλη ἢ συγκρατήσωσι τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλ' αἱ μέθοδοι αὗται ὑπεβίβασαν ἀτυχῶς τὸ σωματεῖον πολὺ τῆς περιωπῆς, εἰς ἣν ἄλλοτε εἶχεν ἀνυψωθῇ.

Οὐδὲν ἦττον ἐξακολουθῶν νὰ διεκθυγῇ τὸ τῆς Ῥοδοκανακείου σχολῆς ἐκπολιτιστικὸν ἔργον καὶ νὰ διατηρῇ τὴν ἐν Γενί-Ἰμαρὲτ σχολήν, οὐ παύεται σπουδαίως τῇ ἐκπαιδεύσει ἐπικουρῶν καὶ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ εἰς πᾶν κοινωφελὲς ἔργον συνεισφέρων. Τὸ δὲ μέγιστον. Νῦν, ὅτε ἡ δροσοδόλος αὔρα τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἐπιπνέει καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, εἰς τὰς εὐρείας τοῦ Συλλόγου αἰθούσας συνερχόμενοι πάντες οἱ συνταγματικοὶ καίτοι συσκέπτονται καὶ ἀποφασίζουσι περὶ τῶν γενικωτέρων τῆς κοινότητος συμφερόντων, ὅσακις ἢ διὰ μόνων τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει ἐπύλινος τῶν ζητημάτων τούτων δὲν φαίνεται ἐπαρκής.

Τὸ σωματεῖον τοῦτο, ὅπερ ἡ φιλομουσία καὶ φιλογένεια ἐξόχων ἀνδρῶν ἀνίδρυσεν καὶ ἐλάμπρυνεν καὶ ἐξ οὗ τοσαῦτα προέκυψαν ἀγαθὰ, ἀριθμεῖ σήμερον 150 μέλη, ὃ δὲ προὑπολογισμὸς αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς λ. Τ. . . .

Τὸ Σωματεῖον τοῦτο δύναται καὶ πάλιν νὰ ἀνυψωθῇ εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν περιώπην καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν εὐγενῆ στασιοδρομίαν, ἐὰν πάντες ἀπορρίπτοντες τὴν νάρκην καὶ ἀδιαφορίαν, περιβάλλωμεν αὐτὸ διὰ τῆς ἡμετέρας στοργῆς ἥς ἄνευ καὶ αἱ κάλλιστα τῶν προαιρέσεων ναυαγοῦσι.

Σημ. «Θρακικῶν». — Αἱ ἀνωτέρω μελέται τοῦ μακαρίτου Λαμπουσιάδου δημοσιεύονται ἐκ τῶν χειρογράφων αὐτοῦ, ἅτινα προσεκτήσατο τὸ «Θρακικὸν Κέντρον» ἀπὸ τὰς θυγατέρας του. Ἡ πρώτη μάλιστα τῶν μελετῶν του, ὡς θὰ παρατηρήσῃ ὁ ἀναγνώστης, παραμένει ἀτελής, ὑπάρχει ὁμως ἄλλη μελέτη του περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἀδριανουπόλεως ὀγκώδης καὶ ἀρτία. Ἡ δὲ περὶ τῆς Ἑλλήν. Κοινότητος Ἀδριανουπόλεως τελευταία δημοσιευομένη μελέτη του φαίνεται ὅτι ἐγράφη μεταξὺ 1910—1912.